

KORUS
Bergen

Kompetansesenter rus Bergen
Avdeling for Rusmedisin, Helse-Bergen
Else Kristin Utne Berg, Charlotte Nybråten,
Ishak Celik og Birthe Møgster.

Føre Var

Hovedfunn

- I Heroin**
Stabil trend i bruk og tilgjengelighet
- II Kokain**
Stabil tendens i tilgjengelighet
- III Anabole steroider**
Økende trend i bruk
- IV MDMA/ecstasy**
Økende trend i bruk og tilgjengelighet

Kompetansesenter rus - region vest Bergen er ett av syv regionale kompetansesentra innen rusfeltet i Norge, med regionalt ansvar for Vestland fylke.

Arbeidsområder er innenfor folkehelse, forebygging, tidlig intervensjon og styrking av kompetanse i arbeid med rusmiddelavhengige. Kompetansesenteret bistår med kunnskapsformidling, råd og veiledning, kurs/konferanser, erfaringsutveksling og prosjektutvikling.

KORUS

Bergen

Heftets tittel:
Føre Var – 02/24

Forfattere: Else Kristin Utne Berg, Charlotte Nybråten, Ishak Celik og Birthe Møgster.

ISSN 1504 – 7741
© KORUS Bergen

Kompetansesenter rus - Bergen
Håkonsgaten 1
5015 Bergen

Telefon: 55 97 01 00
Område: Vestland
Hjemmeside: <https://korus.no/bergen>
Facebook: www.facebook.com/KorusBergen

Helsedirektoratet finansierer kompetansesenterets virksomhet.

Layout: Oscar Holcroft

Foto forside: UXBAL

Forord

KORUS Bergen har nå hvert halvår i mer enn 20 år overvåket og rapportert om tilgang på, bruk av og interesse knyttet til rusmidler i Bergen. Dette er rapport nr. 44 i rekken.

Gjennom rapportene og formidlingen av funn har Føre Var bidratt med kunnskap om utviklingen av rusmiddeltrender og konsekvenser av rusmiddelbruk i Bergen over et langt tidsforløp. Resultatene fra Føre Var formidles og rapporteres i en rekke faglige fora særlig lokalt og nasjonalt, men også internasjonalt. I de senere årene har det vært økt interesse for Føre Var. Innenfor både temaet forebyggende arbeid - både når det gjelder rusmidler og overdoser - men også behandling - er rusmiddeltrender et nyttig supplement både for kommuner og spesialisthelsetjeneste, da det gir et utfyllende bilde av en ofte kompleks og sammensatt situasjon. Kunnskapen bidrar også til en omforent forståelse av rusmiddelsituasjonen lokalt. En slik rapportering er ganske unik både i norsk og europeisk sammenheng.

Å samles omkring en felles forståelse av rusmiddelbruken og rusutviklingen gir muligheter for å anvende kunnskapen i lokal planlegging og til utvikling og iverksetting av tiltak. Sammen med andre kunnskapskilder bidrar den også til oversiktsbildet i folkehelsearbeidet.

Føre Var, eller Bergen Earlier Warning System (BEWS), er også godt kjent internasjonalt, og European Union Drugs Agency (EUDA, tidligere EMCDDA) anvender kunnskapen om trendforskning i europeisk sammenheng.

KORUS Bergen ønsker å takke alle informanter, ansatte og samarbeidspartnere som fremdeles bidrar med kunnskap og som gjør Føre Var-rapporteringen mulig. Særlig ønsker vi å takke Utekontakten i Bergen, som fremdeles bistår Føre Var-teamet med å samle inn data, slik de har gjort siden 2002.

Bergen, 12. desember 2024

Christian Ohldieck
Avdelingsdirektør, Avdeling for rusmedisin,
Helse-Bergen

Solveig Storbækken
Senterleder KORUS, Avdeling for rusmedisin,
Helse-Bergen

Innhold

FØRE VAR - HØST 2024	5
ALKOHOL	11
HALLUSINOGENE RUSMIDLER	16
Cannabis	17
Syntetiske cannabinoider/syntetisk cannabis	19
LSD	20
Fleinsopp/psilosybesopper	21
Ketamin	22
SENTRALSTIMULERENDE RUSMIDLER	24
Amfetamin/metamfetamin	25
Kokain	27
Ecstasy/MDMA	29
Ritalin/Dexetrin	31
OPIOIDER	32
Heroin	33
Metadon	35
Subutex/Buprenorfin (Subutex, Buprenorphine)	36
Dolcontin	37
Andre opioider	38
ANDRE MEDIKAMENTER OG SYNTETISKE STOFFER	39
Anabole virkestoffer	40
GHB/GBL	41
Benzodiazepiner og Lyrica	42
Alprazolam (Xanor og Ksalol)	43
Diazepam (Valium/Stesolid/Vival)	45
Klonazepam (Rivotril)	46
Pregabalin (Lyrica)	47
Benzodiazepiner uspesifisert	48
KONSEKVENSER AV RUSMIDDELBRUK	49
APPENDIKS	54
Appendiks 1 - Analysetabeller	54
Appendiks 2 - Metodiske begrensninger - sekundærdata	57
Appendiks 3 - Datakilder som brukes i Føre Var	58

Føre Var – HØST 2024

Hva er Føre Var?

Kompetansesenter rus Bergen (KORUS Bergen), Avdeling for Rusmedisin i Helse Bergen, har siden våren 2002 utviklet og drevet et system for overvåkning av rusmiddeltrender – Føre Var. Systemet har som målsetting å identifisere, overvåke og rapportere trender i tilgjengelighet og bruk av rusmidler i Bergen. Denne utgaven av Føre Var viser rusmiddeltrender i Bergen fra 2002 til 2024, samt tendenser for de siste seks månedene (april – september 2024).

Føre Var sitt samarbeid med ulike instanser, organisasjoner og enkeltpersoner i Bergen gjør det mulig å innhente lokale data om tilgjengelighet og bruk av rusmidler. På bakgrunn av disse opplysningene utarbeides det en rapport som distribueres til politikere, fagpersoner innen blant annet kommune og spesialisthelsetjeneste, forskere og andre som er interesserte i eller arbeider med rusproblematikk.

Hvorfor Føre Var?

Det finnes mye kunnskap om den lokale rusmiddelsituasjonen hos enkeltpersoner og instanser, men ofte er informasjonen lite organisert og blir isolert der den er. Føre Var innhenter, sammenfatter og analyserer slike data. Systemet er tidlig ute og formidler siste nytt om rusmiddeltrender, for å gi politikere og fagpersoner mulighet til å iverksette effektive og kunnskapsbaserte tiltak.

Framgangsmåte

Rapporten baseres på kvalitative og kvantitative rusrelaterte kilder, som bidrar til å gi et pålitelig bilde av rusmiddelbruk i Bergen (Mounteney, 2009). Kildene som benyttes er:

- 41 statistiske kilder som inkluderer salgstall for alkohol og medikamenter, behandlingsdata, statistikker fra politi, tolletat, Kriminalomsorg (fengslene), Helse-Bergen og Oslo Universitetssykehus (OUS)
- 11 mediekilder som inkluderer internettsider, hjelpetelefoner, ungdoms- og trendmagasiner, lokalaviser og fagblader.
- Spørreskjema til trendpanel og nøkkelpersoner i skole.
- Fokusgrupper og intervjuer

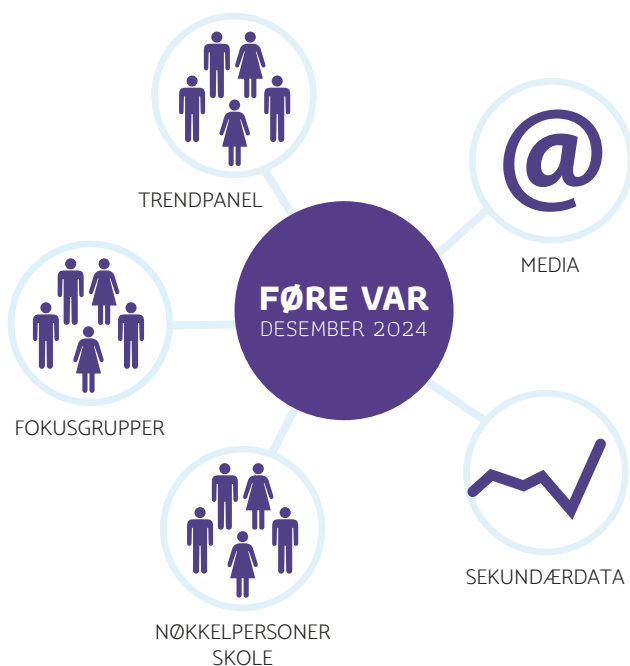
Informanter

Trendpanel: Denne gangen har 33 informanter bidratt i et anonymisert trendpanel, der alle er valgt ut på bakgrunn av sin ekspertkunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. Informantene deles inn i hovedgruppene «Det generelle samfunn», «Uteliv» og «Risikomiljø/etablerte rusmiljø». Panelet er bredt sammensatt og består av fagfolk, rusmiddelbrukere, generell ungdom, studenter og personer med god kjennskap til ulike utelivs- og ungdomskulturer, som ansatte i utelivsbransjen og gjester på utesteder. Informantene har blitt intervjuet eller de besvarer et spørreskjema hver sjette måned.

Nøkkelpersoner i skole (tidligere Kjentmenn): 11 nøkkelpersoner ansatt ved ungdomsskoler i Bergen har bidratt ved å besvare et spørreskjema. Dette er personer som observerer og har kjennskap til rusmiddelbruk blant ungdomsskoleelever i Bergen kommune. Dette kan være rådgivere, inspektører, lærere eller helsesykepleiere ved ungdomsskoler. Deres rapporter er ikke et uttrykk for rusmiddelbruk i den generelle elevmassen i ungdomsskolen, men blant de elevene det er knyttet særskilt bekymring til.

Fokusgrupper: Det er gjennomført seks fokusgruppeintervjuer eller enkeltintervjuer av personer som har nær tilknytning til forskjellige miljøer hvor det brukes rusmidler eller som selv bruker rusmidler. Tre av disse har hatt et særskilt fokus på crack kokain.

Bildet av rusmiddeltrender i Bergen som presenteres i denne rapporten er basert på kilder som vist i illustrasjonen nedenfor.

Presentasjon av funn

Føre Var presenterer funn relatert til de ulike rusmidlene på følgende måte:

- Illustrasjoner av trender hovedsakelig gjennom de siste 10 årene (2015 - 2024). Her brukes en samlet skår, aggregert differanse¹.
- Tendenser for de siste seks månedene, som dekker tidsrommet 1. april - 30. september 2024. Disse blir forklart ved at den aggregerte differansen deles opp i bruk-, tilgjengelighet- og interesseindikatorer.
- Beskrivelse av endringer som de ulike kildene har rapportert den siste perioden, sammenlignet med perioden før.

Data fra det siste halvåret 1. april – 30. september 2024, sammenlignes i hovedsak med data fra forrige halvårsperiode som var 1. oktober 2023 – 31. mars 2024. Samtidig er det kjent at noen data (alkoholsalg og kjøring i ruspåvirket tilstand) har store sesongsvingninger, og disse dataene blir derfor sammenlignet med tilsvarende periode året før.

Manual – Føre Var: Kartlegging av rusmiddeltrender

I 2008 ble det utarbeidet en manual, Føre Var: Kartlegging av rustrender. Denne er rettet til instanser eller kommuner som ønsker å etablere et system for å overvåke lokale rusmiddeltrender. KORUS Bergen tilbyr opplæring og veiledning i bruk av metoden. For mer informasjon, kontakt: KORUS Bergen på KORUS@helse-bergen.no

1 Se appendiks 1, side 54.

KOMMENTAR HØST 2024

I 2023 forbød Taliban dyrking av opiumsvalmuer i Afghanistan, og det er ventet at dette på sikt gir mindre tilgjengelighet på heroin i Europa. Langtidstrenden for heroin målt gjennom Føre Var har lenge vært nedadgående, denne gangen rapporterer Føre Var en stabil tendens. Det er en reell frykt for at mangel på heroin vil medføre økt etterspørsel etter syntetiske opioider, som bl.a. fentanyl og nitazener. Kriminelle karteller som tidligere hovedsakelig styrte kokainproduksjonen er nå også tungt inne i produksjonen av disse. Høsten 2024 gikk det ut et nasjonalt varsel om farene forbundet med bruk av nitazener etter en økning i antall narkotikarelaterte dødsfall etter 2021. Nitazener er ekstremt potente, og dermed svært vanskelig å dosere. De kommer både i fast form som tabletter eller pulver og som flytende væske. Det er også kjent at nitazener kan forekomme i sprayform (nesespray) eller dråpeform og være blandet sammen med andre stoffer, eksempelvis penslet på tabletter. Dette gjør det særlig viktig å ha beredskap knyttet til rusmiddelbruk og hvilke rusmidler som er i omløp.

Regjeringen har denne høsten lansert Melding til Stortinget nr. 5 (2024 – 2025), Trygghet, fellesskap og verdighet, del 1 av en varslet reform for en ny politikk for forebygging, skadereduksjon og behandling. Sentralt i meldingen ligger en forsterket innsats mot rusmiddelrelatert død. Tallene på overdosedødsfall nådde en topp i 2023, med 388 dødsfall. Det var regionale forskjeller i hvilke substanser som lå bak dødsårsakstatistikken; i Vestland var heroin hyppigste dødsårsak, med syntetiske opioider som dødsårsak nr. 2, mens det nasjonalt var andre opioider som bl.a. morfin og oksykodon. Helsedirektoratet har over tid satt i verk en forsterket innsats mot overdoser. Sentralt i dette arbeidet står de regionale syv KORUS, som gjennom egne overdosekoordinatorer mellom annet skal bistå kommunene med å implementere ny veileder for å forebygge overdosedødsfall og å etablere et varslingsystem for overdoser og overdosefare. Sammen med KORUS Oslo koordinerer KORUS Bergen dette arbeidet. Monitorering – eller overvåking – av rusmiddelbruk er et annet sentralt element i den nye handlingsplanen mot overdoser. I et samarbeid med Bergen kommune har Føre Var over tid forsøkt å innlemme byen i det europeiske samarbeidet rundt måling av illegal rusmiddelbruk gjennom kloakksystemet og testing av virkestoffer i brukt røyke- og injeksjonsutstyr. Wastewater-analyser ser ut til å bli en realitet i 2025. Deltakelse i slike europeiske innsatser vil sammen med Føre Var og metoden Hurtig kartlegging og handling (HKH) kunne utgjøre en viktig del av den samlede overvåkningsinnsatsen for å redusere narkotikautløste dødsfall.

Fram til Covid 19-pandemien var det en økende trend når det gjelder bruk av ecstasy/MDMA. Dette endret seg ved med nedstenging av både samfunnet generelt og utelivet spesielt. Trenden er imidlertid nå oppe på pre covid-nivå, og flere av kildene rapporterer denne høsten om utstrakt bruk av MDMA i tilknytning til uteliv- og party-arenaen. I en nylig publisert studie ser Marit Edland-Gryt på forståelsen av helse og risiko i relasjon til rusmiddelbruk i utelivet, og hvordan rusmiddelbruk legitimeres gjennom kompensierende faktorer som bruk av vitaminer og andre kostholdstilsetninger. Denne paradoksale kombinasjonen av sunnhetsideal og bruk av rusmidler ser man også i bruk av anabole androgene steroider og hormonpreparater.

1 [DEA_GOV_DIR-008-20 Fentanyl Flow in the United States_0.pdf](#)

2 [Wastewater analysis and drugs – a European multi-city study | www.euda.europa.eu](#)

3 [Syringe residues analysis \(ESCAPE\) | www.euda.europa.eu](#)

Føre Var rapporterer denne gangen om en økende trend i bruk av anabole virkestoffer. Tradisjonelt har det i all hovedsak vært to grupper som bruker anabole virkestoffer; folk som trener mye og ønsker å bygge muskler og rusmiddelavhengige som blander anabole steroider sammen med en rekke andre tilgjengelige rusmidler. Hos rusmiddelavhengige inngår bruken av de anabole steroidene i en «coctail» hvor man også ønsker å bygge muskler for å kompensere for langvarig bruk av rusmidler. Flere kilder nevner denne gangen kombinasjonen av kokain, tablett og steroider «for å bli store» og at benzodiazepiner brukes for å «roe ned hissigheten» mens kokain eller andre sentralstimulerende rusmidler brukes for å «komme opp». Kilder som registrerer henvendelser vedrørende anabole virkestoffer forteller ellers at det har vært en markant økning i henvendelser den siste tiden, ofte fra unge menn som medisinerer det de anser som lave testosteronnivåer. I en undersøkelse fra Antidoping Norge svarer 18 prosent av unge mellom 13 og 19 år at det er greit å bruke anabole steroider i sammenheng med trening. Gitt bivirkningene er det et paradoks at det settes likhetstegn mellom et sunnhetsideal som trening og bruk av prestasjonsfremmende midler.

I noe grad har det gjennom Føre Var vært rapportert bruk av hormonpreparater som melanotan, særlig blant unge kvinner, noe influensere har promotert som et kinderegg – med tre «goder» i en og samme pakke; slanke-effekt, brunfarge og økt sexlyst. I høstens rapport har dette ikke blitt rapportert til Føre Var, men med den økende trenden rundt både anabole virkestoffer og hormonpreparater ønsker Føre Var å sette søkelyset på visse virkestoffene i 2025.

Det siste funnet vi ønsker å trekke fram i denne Føre Var-rapporten er bruk av «crack kokain». Gjennom en rekke fokusgruppeintervjuer har vi hentet inn mer kunnskap om bruk og konsekvenser av slik bruk. Mange av kildene i Føre Var rapporterer denne gangen at bruk av «crack» er svært utbredt blant rusmiddelavhengige som er en del av den åpne rusarenaen i Vågsbunnen. Flere kilder gir uttrykk for bekymring for brukernes avhengighet og fysiske og psykiske helse, og nevner særlig aggresjonen og den ampre stemningen som følge av «crack»-bruk. Politiets statistikk over politioppdrag på Korskirkealmenningen viser en markant økning av rusrelaterte hendelser de siste par årene. Selv om de økte hendelsene ikke kan settes i direkte sammenheng med bruk av «crack kokain» vil det være viktig å følge rusmiddelbruk og vold. EUDA arrangerte i høst den første store konferansen hvor søkelyset ble satt på rusmiddelrelatert vold, og har gått ut med en «call for action» - et behov for å rette søkelyset på denne sammenhengen. En mulighet som kan benyttes gjennom kompetanseutviklingsprogrammet Rus og vold, som KORUS bidrar inn i sammen med andre kompetansemiljøer.

HOVEDFUNN

VÅR TIL HØST 2024

- Stabil trend i bruk og tilgjengelighet av heroin
- Stabil tendens i tilgjengelighet av kokain
- Økende trend i bruk av anabole steroider
- Økende trend i bruk og tilgjengelighet av MDMA/ecstasy

RUSMIDDELSPESTIFIKKE FUNN

Rusmidlene som det rapporteres om i Føre Var er sortert i hovedgrupper:

Alkohol:

Hallusinogene rusmidler – cannabis, syntetiske cannabinoider, LSD, fleinsopp;

Sentralstimulerende midler – amfetaminer, kokain, ecstasy (MDMA) og medikamenter som Ritalin og Dexedrine;

Opioider – heroin, metadon, buprenorfin (Subutex^{®2}, Buprenorfin[®]) og morfin (Dolcontin[®]);

Andre medikamenter og syntetiske stoffer – anabole virkestoffer, GHB/GBL, benzodiazepiner (Rohypnol[®], Xanor[®], Valium[®], Vival[®], Stesolid[®], Rivotril[®]), og pregabalin (Lyrica[®]).

I tillegg overvåker Føre Var en del andre rusmidler eller medikamenter med ruspotensiale som det pr. i dag er liten forekomst av eller der vi har få kilder som rapporterer bruk, tilgjengelighet og interesse. Dette gjelder blant annet lystgass (dinitrogenmonoksid, N₂O), 2C-B og syntetiske kationer.

2 Medikamenter med registrerte preparatnavn blir kun markert med
® innledningsvis i rapporten.

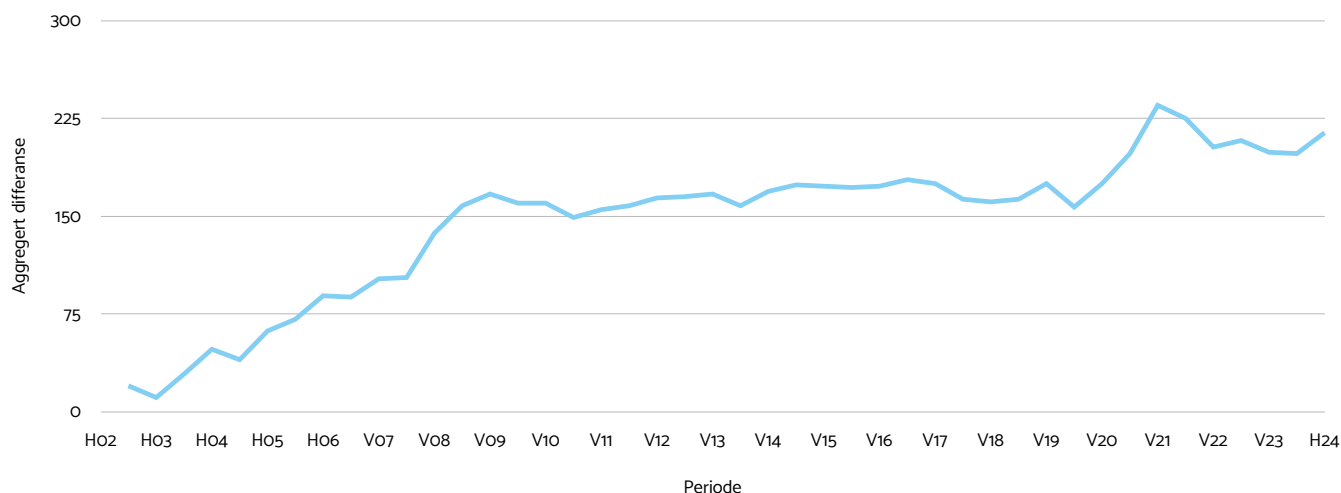
TABELL 1
ALKOHOL
 AGGREGERT DIFFERANSE
 APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	8
TILGJENGELIGHET	7
INTERESSE	1
AGGREGERT DIFFERANSE	16

Alkohol

Det rusgivende stoffet i alkohol er etanol. Alkohol påvirker sentralnervesystemet, og effekten er først og fremst sløvende. Avhengig av alkoholkonsentrasjonen i blodet og individuelle forskjeller vil rusvirkningen kunne være oppkvikkende og gi større lykkfølelse, økt impulsivitet, og økt risikovillighet. I mange tilfeller vil det føre til svekket hukommelse, bevissthetsreduksjon og rusen påvirker særlig impuls kontroll og dømmekraft, noe som gir økt risiko for skader, ulykker og vold. Små mengder alkohol innebærer vanligvis liten skaderisiko for friske personer. Ved gjentatt bruk over tid, øker risikoen for utvikling av sykdommer og avhengighet. Alkohol kan også påvirke effekten av en rekke legemidler og andre rusmidler, og hvordan kroppen reagerer på disse (Rusinfo.no, Rusopplysningen og FHI/fakta om alkohol).

FIGUR 1 - LANGTIDSTRENDER - ALKOHOL 2002-2024

Fram til 2008/2009 identifiserte Føre Var en økende trend for alkohol i Bergen. Fra høsten 2009 har trenden vært relativt stabil fram til pandemien nådde Norge i mars 2020. Pandemien medførte at grense- og taxfree-handel ble flyttet over til salg i butikk og Vinmonopol, noe som gjenspeiles i figur 1. I perioden april – september 2024 viser den aggregerte differansen samlet 16 (tabell 1).

3 Føre Var mottar ikke data fra leverandører av alkohol til flyplasser og havner (såkalt taxfree).

Bruk

To av alkoholkildene som selger til privatmarkedet og til utelivsbransjene viste til en økning i salgstall sist periode sammenlignet med tilsvarende periode sist år. Dette gjelder Bunnpris og Ringnes, med henholdsvis økning på 20% og 7% i salgsvolum.

Coop Hordaland og Hansa Borg viste stabile salgstall for perioden april – september 2024 sammenlignet med samme periode i fjor, mens Vinmonopolet viste en nedgang på i underkant av 7%.

Trendpanelet rapporterte stabil tendens når det gjelder alkoholbruk siste halvår. Alkohol var blant de mest brukte rusmidlene i alle de tre gruppene; «Uteliv», «Det generelle samfunn» og «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». Alkohol var også det rusmiddelet som hyppigst ble nevnt brukt sammen med andre rusmidler; særlig fremheves kokain og cannabis, deretter Ecstasy/MDMA.

Nøkkelpersonene i skole rapporterte en økende tendens når det gjelder bruk av alkohol blant ungdomsskoleelever de hadde fulgt opp siste halvår. De fleste kjente til alkoholbruk, og alkohol var det nest mest kjente brukte rusmiddelet etter cannabis. Skolefravær var det hyppigst rapporterte helsemessig og/eller sosiale konsekvens som følge av alkoholbruk.

Behandlingsdata fra Helse-Bergen viste en stabil tendens av henviste pasienter som hadde skadelig bruk eller avhengighet av alkohol som hoveddiagnose ved oppstart utredning/behandling.

Analyser fra Oslo Universitetssykehus (OUS) og Helse-Bergen, Avdeling for medisinsk biokjemi og farmakologi (MBF), viste en stabil situasjon i funn av alkohol i urin- og blodprøver tatt ved mistanke om ruspåvirket kjøring ved OUS og en liten økning i urinprøver hos pasienter mistenkt for inntak av rusmidler i Helse Bergen.

Antallet positive urinprøver på alkohol tatt i fengselet viste en sterk nedgang.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en økning både i antall beslag og beslaglagt mengde av alkohol i siste periode. Fengselet rapporterte om en liten nedgang, men her var det få beslag og lite beslaglagt mengde. Både trendpanelet og nøkkelpersoner i skole rapporterte om en stabil tilgjengelighet på alkohol.

Interesse

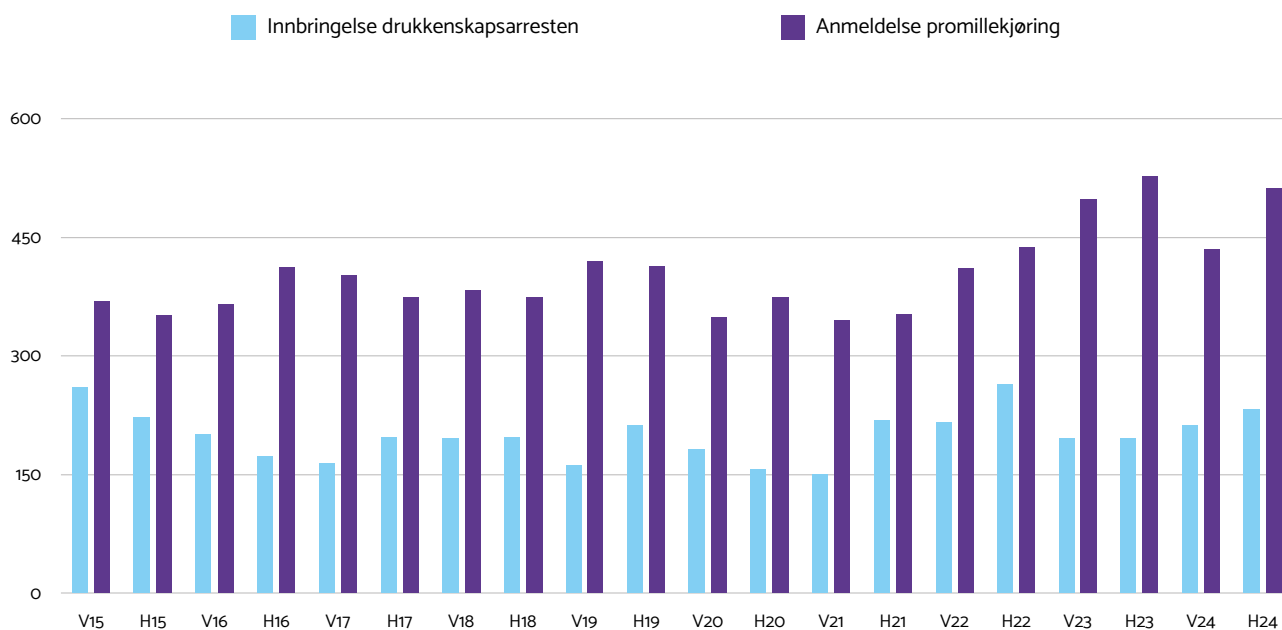
Rusinfo.no rapporterte om en stabil interesse for alkohol. Også tendensen for BA og Google Trends var stabil, mens det var en liten økning i Bergens Tidende i perioden april – september 2024.

Konsekvenser av alkoholbruk

Alkohol er fremdeles det rusmiddelet som flest informanter oppgir at det er helse- og sosiale konsekvenser forbundet med ved bruk. Først og fremst er det vold, avhengighet og økonomiske problemer som nevnes.

Fra Vest Politidistrikt får Føre Var statistikk over innbringelse etter politilovens §9 til drukkenskapsarresten og saker der fører er anmeldt for promillekjøring med person- eller materiell skade. Kapasiteten i arresten er begrenset og terskelen for innbringelse reguleres noe av belegget. En del av de som tidligere ble satt i drukkenskapsarresten blir nå lagt inn til avrusing ved Akuttposten, Helse-Bergen.

FIGUR 2 - INNBRINGELSE I DRUKKENSARRESTEN OG SAKER DER FØRER ER ANMELDT FOR PROMILLEKJØRING 2015 - 2024

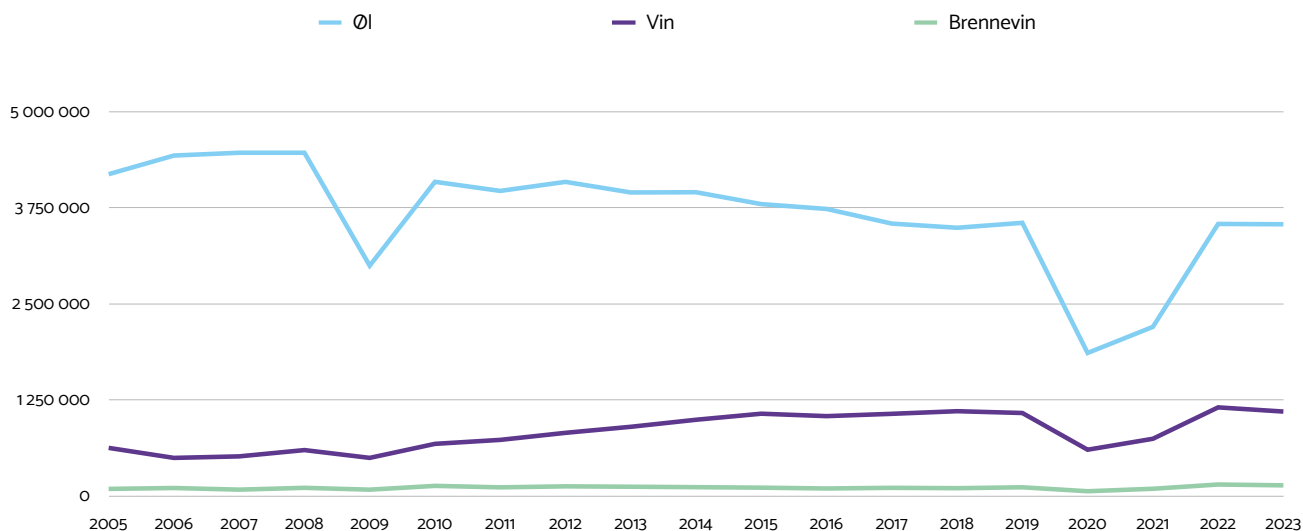
I Vest Politidistrikt ble 513 personer anmeldt for promillekjøring siste halvår, mot 435 halvåret før. I samme periode for et år siden ble 527 personer anmeldt. Trendlinjen for anmeldelser er økende, og det er hovedsakelig menn som står bak tallene. Antall innbringelser i drukkenskapsarresten, varierer noe mellom periodene, siste halvår var det 233 innbringelser mot 213 i vår.

Årlig omsetning av alkohol ved skjenkesteder i Bergen kommune

Årlig omsetning av alkohol ved skjenkesteder i Bergen viste en stabil situasjon i 2023 for alle salgsgrupper; øl, vin og brennevin, slik som figur 3 viser, og er nå oppe på samme nivå som forut for Covid 19-pandemien.

Omsetningen av øl var på omtrent 3.537.305 liter mens omsetningen av vin var på 1.098.465 liter. Salget av brennevin var på 137.602 liter i 2023.

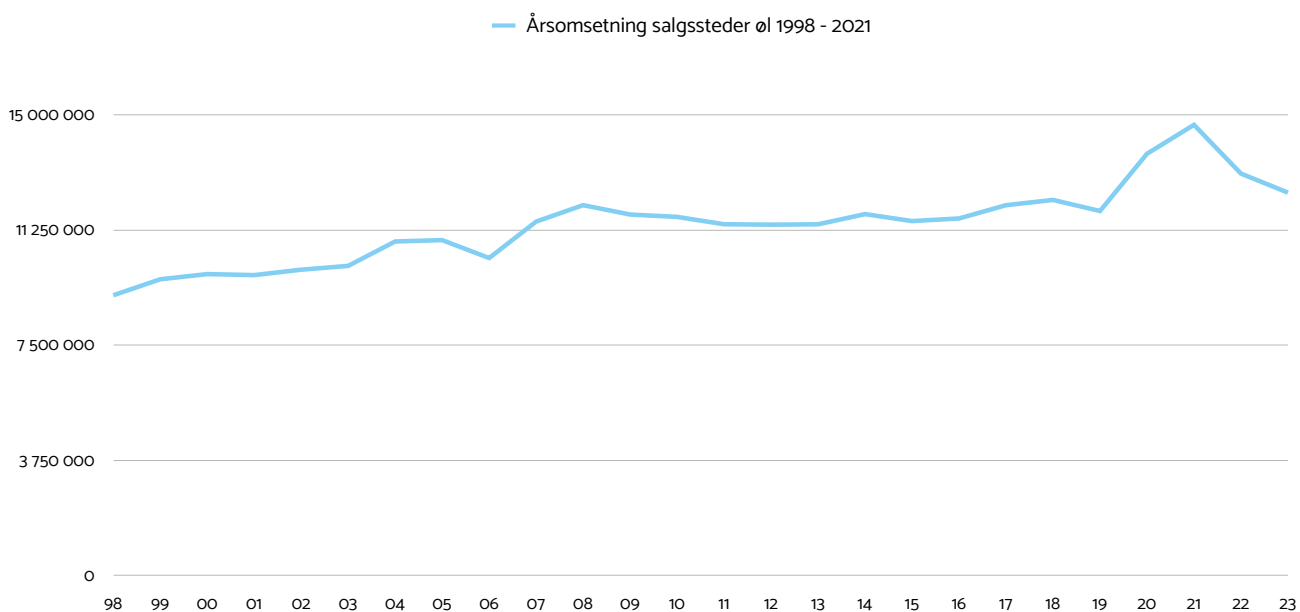
FIGUR 3 - ÅRLIG OMSETNING AV ALKOHOL VED SKJENKESTEDER
2005 – 2023, BERGEN KOMMUNE (TALL FRA KONTOR FOR SKJENKESAKER)

Årsomsetningen på salgssteder for øl i Bergen kommune viste for 2023 nedgang sammenlignet med året før, slik figur 4 viser. Nedgangen i omsetning var på nær 619.000 liter sammenlignet med 2022, fra rundt 13.100.000 til 12.500.000 liter, og er i ferd med å nærme seg nivået forut for Covid 19-pandemien.

Fra 1. juli 2024 innførte Bergen kommune nye skjenkereglene for alkohol slik at skjenking kan skje fra kl. 06.00 om morgenen, mot kl. 08.00 tidligere. Den politiske begrunnelsen for dette er å forenkle og tydeliggjøre reglene og gjøre Bergen til en mer næringsvennlig og levende by ([Bergen kommune innfører nye skjenkereglene for alkohol - NRK Vestland](#))

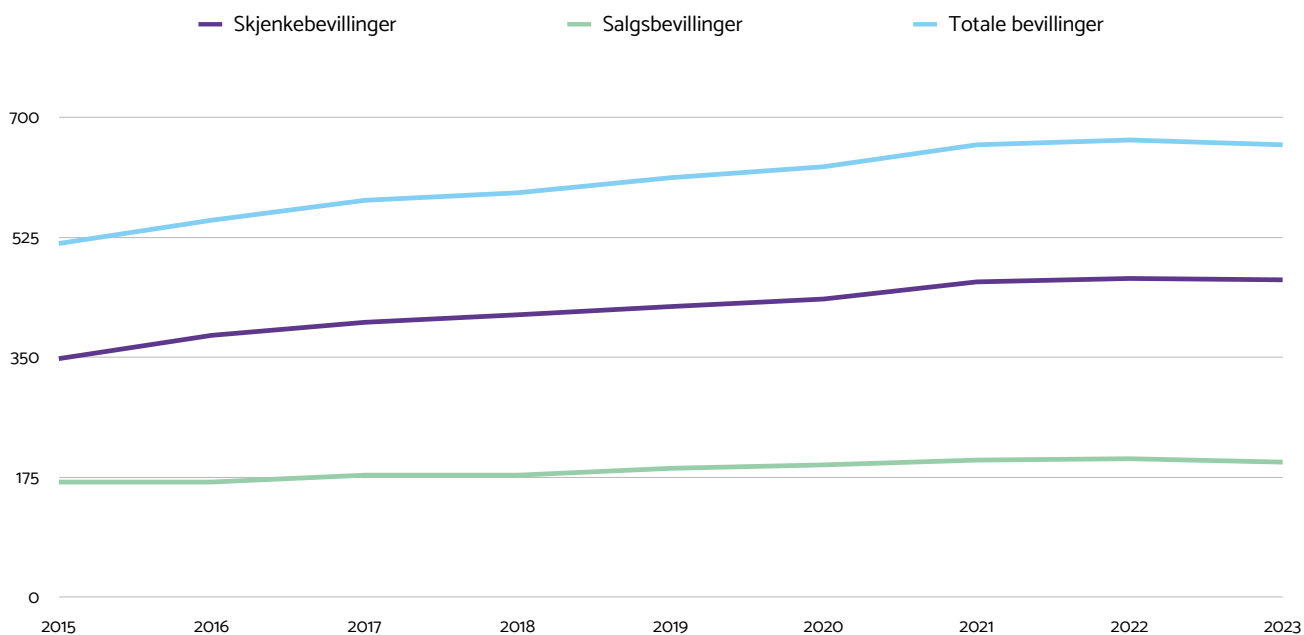
FIGUR 4 - ÅRSOMSETNING SALGSSTEDER ØL
1998 – 2023 BERGEN KOMMUNE (TALL FRA KONTOR FOR SKJENKESAKER)

Salgs-, skjenkebevillinger og kontroller i Bergen kommune

Som figur 5 viser, var det samlede antall salgs- og skjenkebevillinger stabilt i 2023 sammenlignet med 2022. Det var en jevnt økende trend i antallet bevillinger fram til 2021, og det er først og fremst antallet skjenkebevillinger som har økt. Samlet økning i antall skjenkebevillinger utgjør 33% i perioden 2015-2023.

FIGUR 5 - SALGS- OG SKJENKEBEVILLINGER ALKOHOL
2015 - 2023, BERGEN KOMMUNE

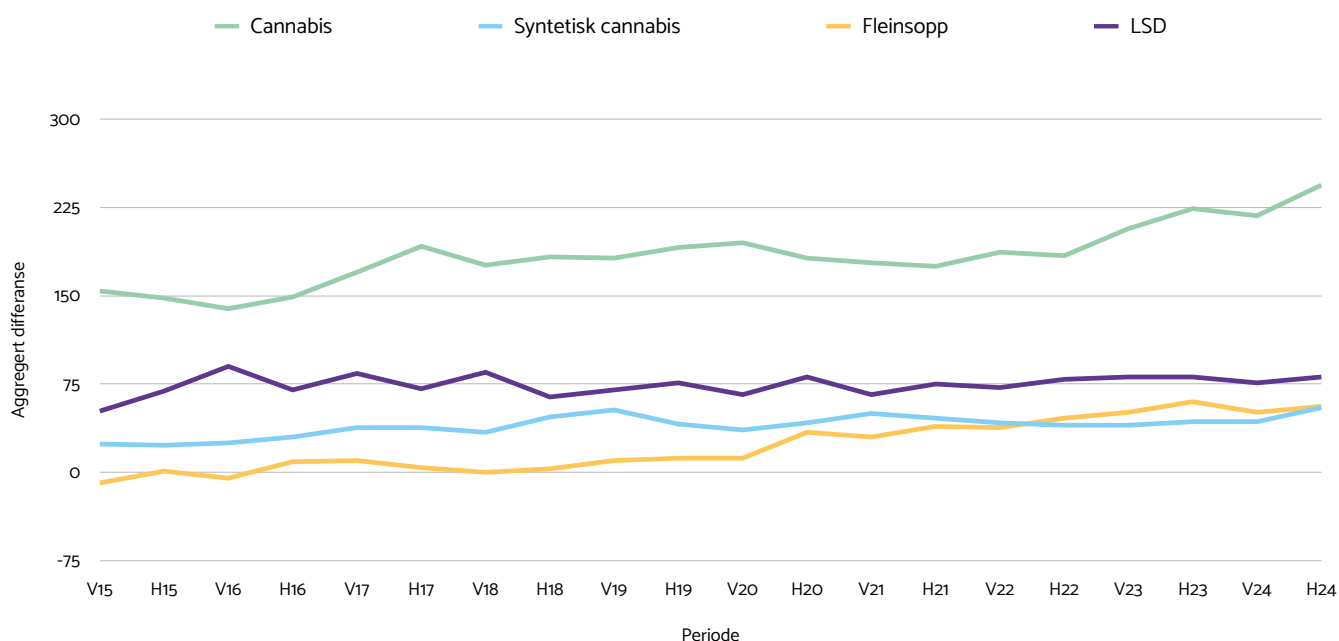
Av alkoholforskriften fremkommer det at salgs- og skjenkesteder skal kontrolleres så ofte som behovet tilsier det, hvert sted skal kontrolleres minst en gang årlig og det skal gjennomføres minimum 3 ganger så mange kontroller som kommunen har salgs- og skjenkesteder. Ifølge Kontor for skjenkesaker ble det i 2023 gjennomført 2335 salgs- og skjenkekontroller mot 2204 i 2022.

Hallusinogene rusmidler

(cannabis, syntetiske cannabinoider, LSD, fleinsopp, ketamin)

Hallusinogener er en fellesbetegnelse på rusmidler som påvirker sentralnervesystemet og først og fremst forårsaker en endret bevissthetstilstand. Disse kalles hallusinogene da sansebedrag oppstår som følge av bruk av slike rusmidler. Det finnes en rekke forskjellige, hallusinogener, både syntetiske og naturlige (Rusinfo.no).

FIGUR 6 - LANGTIDSTRENDER - HALLUSINOGENE RUSMIDLER 2015 - 2024

Langtidstrenden for cannabis var jevnt økende fra Før Var startet monitorering av rusmiddeltrender i 2002. Rundt 2017 stabiliserte trendgrafene seg på et høyt nivå, mens den fra 2022 igjen har vist en økende tendens.

Fleinsopp/psilocybesopper hadde en stabil trend fra 2002 og fram til høsten 2018, mens grafen etter det har vist en økende trend. For LSD var trenden stabil fra 2002 til 2008, mens den i perioden 2009 til 2015 var økende. Etter dette ser trenden ut til å ha stabilisert seg, men med noen sesongmessige variasjoner. Syntetiske cannabinoider ble identifisert i 2011 og overvåket gjennom Før Var fra høsten 2012. Syntetiske cannabinoider er fremdeles relativt lite utbredt men trenden er svakt økende (figur 6).

TABELL 2
CANNABIS
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	-3
TILGJENGELIGHET	23
INTERESSE	6
AGGREGERT DIFFERANSE	26

Cannabis

Cannabis er en samlebetegnelse på materiale fra planten *Cannabis sativa* og er det mest brukte narkotiske stoffet i Norge og resten av den vestlige verden. Cannabis har en dempende og svak hallusinogen effekt. Hasj, marihuana og cannabisolje, er alle produkter fra cannabisplanten. Det viktigste aktive virkestoffet er tetrahydrocannabinol (THC). Innholdet av THC varierer mellom ulike typer cannabis. Høyere innhold av THC er forbundet med en sterkere effekt ([Cannabis – KORUS Bergen](#)). De siste ti-femten årene har THC-innholdet i cannabisprodukter økt markant, parallelt med at innholdet av cannabidiol (CBD), som motvirker flere av de uønskede effektene av THC, har vært synkende (Weedensenteret). Produktutviklingen når det gjelder cannabis har også vært gjennom endringer, og inkluderer i dag en lang rekke ulike produkter med varierende potens/styrke, blant annet gjelder dette såkalte «edibles»; spiselige produkter som gjerne kommer i form av godteri eller oljetilsetninger til for eksempel yoghurt.

I perioden april – september 2024 var det en økende tendens i tilgjengelighet på cannabis (tabell 2).

Bruk

I trendpanelet kjente 31 av 33 personer til at cannabis ble brukt i deres nettverk eller omgangskrets det siste halve året, og de rapporterte at bruken var stabil.

Etter alkohol var cannabis det mest brukte rusmiddelet, og den vanligste inntaksmåten var fremdeles å røyke cannabis, mens det å vape cannabis var den nest mest vanlige måten. Å svelge et cannabisprodukt kommer opp som den 3. mest vanlige måten å innta det på. Vaping og svelging har dermed byttet «plass» fra våren og til nå. Trendpanelet sier ellers at cannabis ble kombinert med en rekke andre rusmidler, hvor alkohol er det mest vanlige, men hvor kokain også trekkes frem som et rusmiddel som brukes i kombinasjon med cannabis.

Prisen på cannabis denne perioden var mellom kr. 150,- og 200,- pr. gram, hvilket er relativt stabilt. Prisen på marihuana ble oppgitt å være noe høyere enn prisen på hasj. Cannabis var fremdeles det rusmiddelet som hadde flest slanguttrykk, 26 ulike slanguttrykk for cannabis ble nevnt; de vanligste slanguttrykkene var «grønt», «weed» og «joint».

Nesten alle nøkkelpersonene i skole kjente til bruk av cannabis blant elever de fulgte opp i perioden april – september 2024, og det var det mest brukte rusmiddelet, om man ser bort fra tobakk/snus. Det er første gangen at det er flere av nøkkelpersonene som kjenner til bruk av cannabis enn det er

som kjenner til bruk av alkohol. Brukstrenden ble rapportert å være stabil. Flere har nevnt at ansatte ved skolen finner vape-utstyr, og knytter dette til cannabis-bruk.

Apotekerforeningen rapporterte om en stabilitet i solgte preparater som inneholdt cannabinoider i denne perioden.

Behandlingsdata fra Helse Bergen viste en stabil tendens hos henviste pasienter som hadde skadelig bruk eller avhengighet av cannabis som hoveddiagnose ved oppstart utredning/ behandling.

Resultatene når det gjelder cannabis påvist i blodprøveanalyser fra Helse-Bergen og Oslo universitetssykehus var stabile for positive prøver for THC, mens antallet urinprøver som testet positivt i fengselet viste en liten nedgang.

Tilgjengelighet

Tolletaten meldte om en betydelig økning både i antall beslag og mengde cannabis som var beslaglagt sammenlignet med perioden oktober 2023 - mars 2024.

Kripos rapporterte også en økning både i antall beslag og beslaglagt mengde cannabis sammenlignet med halvåret før.

Når det gjelder fengslene har vi ikke mottatt endelig antall beslag, mens den beslaglagte mengden har økt sterkt.

Trendpanelet rapporterte som helhet om en liten økning i tilgjengelighet på cannabis i perioden april – september 2024 sammenlignet med perioden før, og det var i gruppene som tilhører utelivet og risiko at det ble registrert en økning. Nøkkelpersoner ved skolene meldte om en stabil tilgjengelighet.

Interesse

Søk på cannabis på nettsidene til Bergensavisen (BA) og Bergens Tidende (BT) gav en stor økning i treff siste halvår. Det var også en liten økning i treff på cannabis på Rusinfo.no mens tendensen for Google Trends var stabil.

Konsekvenser av cannabisbruk

Når det gjelder sosiale og helsemessige konsekvenser av rusmiddelbruk så rangerte trendpanelet cannabis på 3. plass sammen med heroin, men etter alkohol og kokain.

Det er først og fremst psykiske plager som depresjon, isolasjon og angst som nevnes som helse- og sosiale konsekvenser knyttet til bruk av cannabis.

TABELL 3
SYNTEKISKE CANNABINOIDER
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	-1
TILGJENGELIGHET	13
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	12

Syntetiske cannabinoider/ syntetisk cannabis

Syntetiske cannabinoider er produkter som er laget for å etterligne effektene av organisk cannabis. Syntetiske cannabinoider blir gjerne kalt «designer drugs» eller «Spice» og inngår tradisjonelt i gruppen NPS (nye psyko-aktive substanser).

Tendensen når det gjelder syntetiske cannabinoider viser en liten økning (tabell 3). Til tross for relativt få treff hos kildene på syntetiske cannabinoider og at stoffet også nevnes som lite populært i fokusgruppeintervjuer og blant andre kilder, følger Førre Var situasjonen med syntetiske cannabinoider. Stoffet er identifisert blant særskilt sårbare grupper i en rekke europeiske land (EMCDDA, 2021) og det er økende bekymring i Europa knyttet til semi-syntetiske cannabinoider slik som hexahydrocannabinol (HHC). Såkalte «edibles» inneholder ofte svært potente syntetiske cannabinoider som utgjør en trussel mot brukernes helse (EMCDDA, 2023).

Bruk

Få i trendpanelet kjente til bruk av syntetiske cannabinoider i sitt nettverk i perioden april-september 2024, ingen i gruppen risiko rapporterte slik bruk i omgangskretsen. Det ble rapportert om en liten nedgang i bruk sammenlignet med periode oktober 2023 – mars 2024. Den vanligste inntaksmåten var vaping, etterfulgt av det å røyke og å svelge rusmiddelet. Prisen som trendpanelet oppga på syntetiske cannabinoider lå på ca. 150-200,-/gram, men det hefter noe usikkerhet til dette, da få respondenter har oppgitt pris. Det er også få «slanguttrykk» på syntetiske cannabinoider.

Svært få av respondenter blant nøkkelpersoner i skole kjente til bruk av syntetiske cannabinoider blant elevene.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde denne gangen en stor økning både i antall beslag og beslaglagt mengde av syntetiske cannabinoider. Trendpanelet rapporterte om en liten økning i tilgjengelighet, men her var det få respondenter som kjente til tilgjengelighet.

Interesse

Søk på syntetiske cannabinoider i mediekildene ga få treff siste halvår.

TABELL 4
LSD
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	1
TILGJENGELIGHET	5
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	5

LSD

Noen hallusinogener framstilles syntetisk, eksempelvis LSD, som er et løselig salt som er farge-, lukt- og smakløst. Det dryppes ofte på porøst papir som deles opp i små firkanter (freak.no) som også kalles «blotter» (Rusopplysningen) eller «frimerke».

Perioden april – september 2024 viste en stabil tendens i aggregert differanse for LSD.

Bruk

I Trendpanelet var det 8 personer som kjente til bruk av LSD i sin omgangskrets/miljø, og de rapportert om en stabil tendens. De fordelte seg noenlunde jevnt mellom gruppene «Risikomiljø/ etablerte rusmiljø», «Uteliv», mens det var få i gruppen «Generelle samfunn». LSD blir lagt på tungen/ svelget. LSD tas først og fremst gjennom munnen som «syre» eller «frimerke». Få av informantene oppga pris, men de som rapporterte dette sa at den var på ca. kr. 200,- til 300,- pr. «lapp».

Oslo Universitetssykehus hadde få positive tester for LSD, en liten økning i antallet positive tester.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde få beslag av LSD siste periode, og beslaglagt mengde var stabil sammenlignet med forrige periode. Også Kripos hadde få beslag, men en betydelig økning i beslaglagt mengde. Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet på LSD.

Interesse

Rusinfo.no hadde få henvendelser vedrørende LSD siste periode, det samme gjaldt BA og BT, og Google Trends, og tendensen tyder på en stabil tilgjengelighet.

TABELL 5
FLEINSOPP
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	6
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	5

Fleinsopp/psilosybesopper

Det finnes mange vekster i naturen som har hallusinogene virkninger, og de går under betegnelsen fleinsopp. Psilocybin er virkestoffet i fleinsopp, og gir en ruseffekt som kan minne om bl.a. LSD. Effekten kommer alt fra 15-60 minutter etter inntak og rusen kan vare i fire til seks timer. Avhengig av dosering, omgivelser og sinnstilstand kan rusen gi forsterkede sanseinntrykk, synsbedrag og en følelse av velvære og innsikt. Mulige bivirkninger vil bl.a. kunne være forvirring, frykt/angst og svekket orienteringsevne (NHI, Rusinfo.no Rusopplysningen).

Tendensen for fleinsopp var stabil i perioden april - september 2024 (tabell 5).

Bruk

Rundt 1/3-del av Trendpanelet kjente til bruk av fleinsopp i sitt miljø/omgangskrets, dette var hovedsakelig fra gruppen «Risiko, etablert miljø» og «uteliv». De rapporterte om en stabil tendens i bruk av fleinsopp, som ble oppgitt å svelges. Det vanligste kallenavnet var «Sopp», og prisen lå på rundt kr. 150,-/grammet.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde stabilt antall beslag siste periode, mens beslaglagt mengde viste en sterk økning sammenlignet med siste periode.

Trendpanelet rapporterte om en stabil tendens i tilgjengelighet på fleinsopp.

Interesse

Søk på Fleinsopp i BA og BT gav få eller ingen treff, det samme gjaldt antall henvendelser til Rusinfo.no vedrørende dette rusmiddelet. På Google Trends var det en stabil tendens i treffene på Fleinsopp siste periode sammenlignet med perioden før.

TABELL 6
KETAMIN
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	19
TILGJENGELIGHET	-2
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	16

Ketamin

Ketamin er et legemiddel som brukes til narkose, i smertebehandling og ble i 2020 godkjent som legemiddel ved behandling av depresjon. Ketamin fås i pulverform, og sniffes eller injiseres gjerne. Rusen har likhetstrekk med alkohol når den tas i lave doser, mens høyere doser gir hallusinogene effekter og har en dissosiativ virkning. Noe avhengig av dosering og inntaksmåte vil ketamin virke både dempende, stimulerende og hallusinogent (Rusopplysningen, Rusinfo.no).

De siste årene har det vært økende rapportering til Førre Var på ketamin, og Førre Var har derfor besluttet å legge ketamin inn i hovedtabellen etter at flere kilder både i Trendpanelet og i fokusgrupper over noen perioder har rapportert om relativt omfattende bruk av ketamin, særlig blant personer som ellers bruker mye rusmidler. Den aggregerte differansen i siste periode viser en økning på 16, og som det framgår av tabell 6 var det skåren for bruk som gikk opp.

Bruk

Rundt 1/3-del av Trendpanelet kjente til bruk av ketamin i sitt miljø/omgangskrets, dette var hovedsakelig fra gruppen «Risiko, etablert miljø», men også flere fra gruppen «uteliv» rapporterte bruk av ketamin. De rapporterte om en sterk økning i bruk. Ketamin ble rapportert å sniffes først og fremst, men også injisering og å svelge ble rapportert.

Ketamin brukes oftest i kombinasjon med alkohol, i tillegg oppgis sentralstimulerende og psykedeliske rusmidler å brukes sammen med ketamin.

Slanguttrykk er først og fremst «keta» eller «ket», deretter «hestedop» og prisen lå på mellom kr. 600,- og 900,-/grammet.

Også Brukerrommet i Bergen kommune hadde en økning i antallet injeksjoner/røyking av ketamin, men her var det få registreringer.

Apotekerforeningen registrerte en betydelig økning i salg av ketamin siste periode sammenlignet med halvåret før.

Resultatene når det gjelder ketamin påvist i blodprøveanalyser fra Helse-Bergen viste en sterk oppgang.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en liten økning i antall beslag, men det var samlet sett få beslag av ketamin. Den beslaglagte mengden viste en sterk nedgang sammenlignet med siste periode.

Fengselet hadde ingen beslag, mens trendpanelet rapporterte om en økende tendens i tilgjengelighet på ketamin.

Interesse

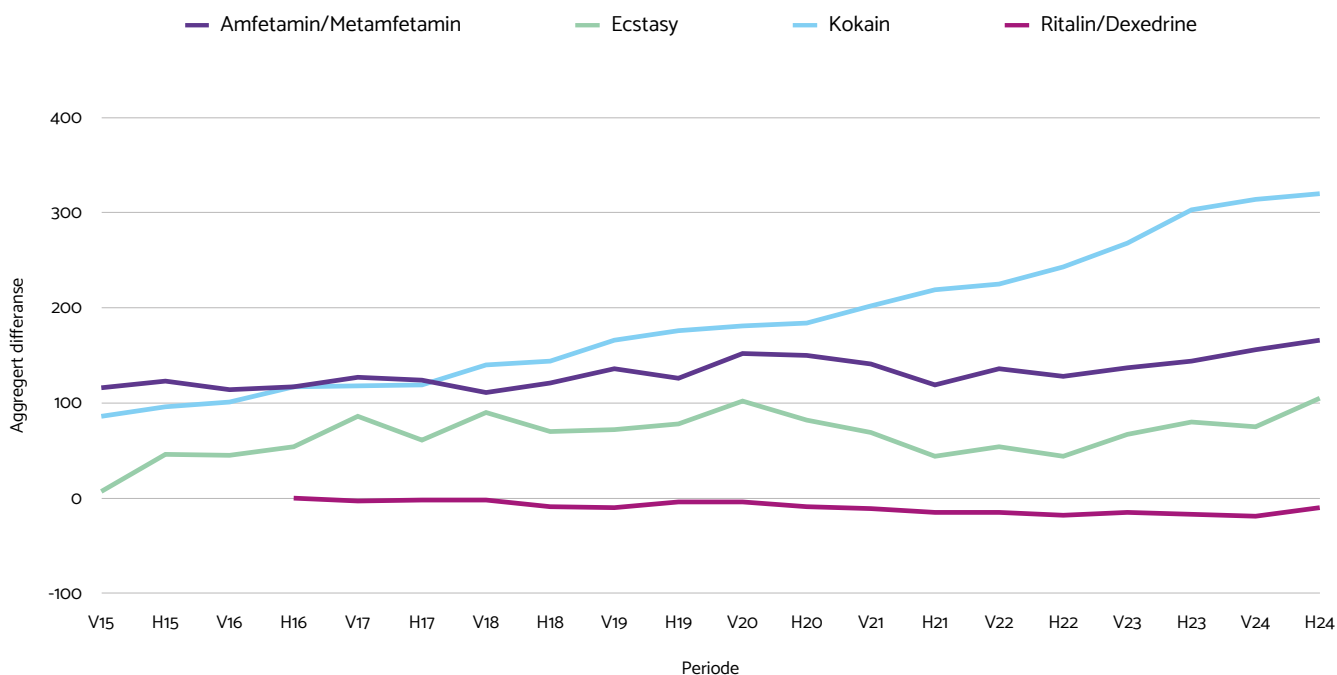
Søk på ketamin i BA og BT gav få treff, det samme gjaldt antall henvendelser til Rusinfo.no vedrørende dette rusmiddelet. På Google Trends var det en betydelig nedgang i antall treff siste periode sammenlignet med perioden før.

Sentralstimulerende rusmidler

(amfetamin, metamfetamin, kokain, ecstasy, Ritalin/Dexetrin)

Sentralstimulerende stoffer stimulerer de psykiske funksjonene og demper tretthet og sultfølelse. Brukt i lave doser gir stoffene økt våkenhet og nedsatt appetitt. I høye doser gir de rus- eller euforifølelse, høy selvfølelse og økt mental og fysisk energi. Bivirkningene er mange, og risikoen for utvikling av avhengighet er stor (Fakta om rusmidler, Oslo Universitetssykehus).

FIGUR 7 - LANGTIDSTRENDER - SENTRALSTIMULERENDE RUSMIDLER 2015 - 2024

Både amfetamin/metamfetamin og kokain hadde en økende langtidstrend fra 2002 til 2020. Kokaintrenden har fortsatt å gå oppover, mens den for amfetamin flatet ut. De siste periodene har tendensen igjen gått oppover. Ecstasy/MDMA lå stabilt lavt i årene mellom 2005 og 2014, og hadde etter det en sterkt stigende trend fram til 2020. Med Covid-19-pandemien så vi en sterkt fallende tendens, mens tendensen ligger på omtrent samme nivå som forut for pandemien (figur 7).

TABELL 7

AMFETAMIN/METAMFETAMIN
 AGGREGERT DIFFERANSE
 APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	-5
TILGJENGELIGHET	13
INTERESSE	2
AGGREGERT DIFFERANSE	10

Amfetamin/metamfetamin

Amfetamin og metamfetamin er nært beslektede syntetiske sentralstimulerende midler, som går under samlebetegnelsen amfetaminer. Amfetamin er i ren form et hvitt og luktfritt pulver, men er oftest utblandet når det selges på gaten. Metamfetamin blir oftest solgt i pulverform som «sterk» amfetamin, men forekommer også i fast form, som krystallklumper, og kalles gjerne «ice», «crystal» eller «meth». Rus fremkalt av amfetaminer varer i tre til seks timer, og kan gi en følelse av økt selvtillit og energi, pratsomhet, nervøsitet og dempet sult og søvnbehov. Uro, forvirring og tankeforstyrrelser kan forekomme. Langvarig bruk kan gi angst, depresjon og psykoser, og særlig metamfetamin er forbundet med rusmiddelutløst psykose (The prevalence of substance-induced psychotic disorder in methamphetamine misusers: A meta-analysis - ScienceDirect) (Rusinfo.no).

Ifølge kildene i Føre Var var tendensen for bruk og interesse stabil siste halvår, mens tendensen for tilgjengelighet for amfetamin/metamfetamin var svakt økende. Samlet gir det en svakt økende tendens (tabell 7).

Bruk

Noe over halvparten av Trendpanelet rapporterte at de kjente til bruk av amfetamin det siste halve året, mens svært få kjente til bruk av metamfetamin i sitt miljø. Amfetamin var det fjerde mest brukte rusmiddelet i perioden april - september 2024 etter alkohol, cannabis og kokain. Bruk av amfetamin/metamfetamin var først og fremst kjent i gruppen «Risikomiljø/etablert rusmiljø», men også innen gruppen «uteliv». Bruk ble rapportert å være stabil. Pris på amfetamin ble rapportert å være på rundt kr. 350,- pr. gram, mens vi har få tilbakemeldinger på prisen på metamfetamin. Flere kilder har oppgitt at det kan være vanskelig å skille mellom amfetamin og metamfetamin, og det blir gjerne brukt begreper som «sterk amfetamin». Trendpanelet rapporterte også at amfetamin gjerne ble brukt i kombinasjon med benzodiazepiner.

Metamfetamin ble først og fremst injisert og røyket, mens amfetamin hovedsakelig ble sniffet, deretter og svelget og så injisert. Totalt 8 slanguttrykk ble nevnt, de mest vanlige slanguttrykk for amfetamin var «Amf» og «Joggesko», men flere nevnte også «Speed» og «Pepper». Metamfetamin gikk som «Meth» eller «Met». Det er først og fremst psykiske plager og vold som nevnes som sosiale- og helsemessige skader av amfetaminbruk.

Ingen av nøkkelpersonene i skolen rapporterte denne gangen å kjenne til bruk av amfetamin i elevgruppen de fulgte opp.

Fengselet rapporterte om en nedgang i amfetamin påvist i urinprøver. Også Brukerrommet rapporterte denne gangen om en nedgang i antallet injeksjoner/inhalasjoner med amfetamin.

Det var en stabil tendens i antall positive tester for amfetaminer som ble analysert ved Oslo Universitetssykehus, mens det var en liten økning for positive tester ved Helse-Bergen MBF.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en betydelig økning både i antall beslag og beslaglagt mengde i perioden april-september 2023 sammenliknet med perioden oktober 2023 - mars 2024. Data fra Kripos viste en stabil situasjon vedrørende antall beslag, mens beslaglagt mengde viste en sterk økning.

I fengselet var det få antall beslag og den beslaglagte mengden viste en nedgang. Trendpanelet rapporterte om en stabil tilgjengelighet på amfetamin sammenliknet med forrige periode.

Interesse

Interessekildene rapporterte hovedsakelig om en økning eller stabilitet i interessen for amfetamin og metamfetamin. Søk BA og BT viste til dels en sterk økning i antall treff. Det var få søk på Google Trends på amfetamin, disse viste en liten økning mens antall søk på Rusinfo.no. viste en liten nedgang.

TABELL 8
KOKAIN
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	8
TILGJENGELIGHET	-6
INTERESSE	4
AGGREGERT DIFFERANSE	6

Kokain

Kokain er et sentralstimulerende stoff. Det utvinnes av bladene fra kokabusken. Virkningen avhenger av måten det inntas på, dose og brukerens tidligere erfaringer med stoffet, men får ofte brukeren til å føle seg fysisk og mentalt ovenpå; man blir oppstemt, får mer energi og økt empati. Kokain gir en kortvarig ruseffekt, og det er gjerne vanlig å innta kokain flere ganger pr. bruksperiode. Kokain kan både sniffes, tas gjennom munn, det kan røykes eller tas intravenøst. Både kokain i saltform og kokain fribase («crack-formen») kommer som hvitt pulver, men i «crack» finner man ofte små klumper eller krystaller. «Crack»-kokain inntas vanligvis ved røyking. Både å injisere kokain og å røyke «crack» øker sterkt faren for avhengighet (Fakta om rusmidler, Oslo Universitetssykehus, Rusinfo.no).

Tendensen for bruk og tilgjengelighet når det gjaldt kokain i perioden april-september 2024 var stabil, med en aggregert differanse på 6. (tabell 8).

Bruk

I Trendpanelet kjente 30 av 33 informanter til bruk av kokain i sitt nettverk/omgangskrets i perioden, og det var det tredje mest brukte rusmiddelet etter alkohol og cannabis. Kjennskapen til kokain var likt fordelt i alle de tre gruppene i trendpanelet, og alle rapporterte om økning i bruk, særlig er det verdt å merke seg at det innenfor gruppen «Risiko/etablert rusmiljø» ble rapportert om en sterk økning, noe som samsvarer med informanter i intervjuer og fokusgrupper, som alle fokuserer på den økte bruken av «crack kokain» og at kokain brukes mer åpenlyst.

Den vanligste inntaksmåten for kokain var fortsatt sniffing, men flere oppga også at den ble røykt. Også denne gangen har flere kilder i Føre Var som rapporterte om røyking av fribase/«crack», dette gjaldt hovedsakelig i gruppen «Risiko-/etablert rusmiljø». Crack kokain både tilvirkes og brukes i det offentlige rommet.

Kokain ble hyppigst kombinert med alkohol, men også kombinasjonen kokain, ketamin, heroin og cannabis ble nevnt av flere. Pris for kokain ble oppgitt å være rundt kr. 1.200,-/gram, noe som er i den nedre skalaen av det prisnivået vi har rapportert om gjennom Føre Var tidligere. Styrke- eller renhetsgraden vil ofte ha noe å si for prisnivået på rusmidler, men det er vanligvis relativt få som oppgir dette gjennom Føre Var. Totalt ble det oppgitt 9 ulike «slanguttrykk» for kokain denne gangen. «Cola» ble hyppigst nevnt som slanguttrykk, fulgt av «coke» og deretter «snø», «brus» eller «baida/bayda».

Ingen i gruppen nøkkelpersoner i skolen kjente til bruk av kokain i elevgruppene de fulgte opp.

Fengselet rapporterte ikke om urinprøver som påviste kokainbruk i denne perioden, mot 3 i tertialet før. Oslo Universitetssykehus og Helse Bergen v/MBF hadde henholdsvis en liten nedgang

og en stabil tendens i prøver med positivt utslag på kokain i perioden april – september 2024 sammenlignet med halvåret før.

Behandlingsdata fra Helse Bergen viste en stabil tendens når det gjaldt de som hadde en diagnose knyttet til kokainbruk eller avhengighet ved oppstart utredning/behandling.

For første gang har Føre Var fått data som viser at kokain inntas på Brukerrommet i Bergen kommune.

Tilgjengelighet

Trendpanelet rapporterte om en sterk økning i tilgjengeligheten på kokain.

Tolletaten hadde betydelig nedgang i både antall og mengde beslag av kokain siste halvår.

Tendensen var stabil når det gjaldt antall beslag i Kripos og beslaglagt mengde. Fengselet rapporterte om få beslag og lite mengde kokain beslaglagt.

Interesse

Kildene som rapporterte på interesse for kokain sist periode rapporterte noe ulike tendenser. Data fra BA og BT viser en sterk økning i antall treff siste halvår, mens Google Trends og Rusinfo.no viste en stabil tendens.

Konsekvenser av kokainbruk

Bruk av kokain generelt, men særlig «crack kokain» nevnes som årsak til mye uro og aggresjon i de etablerte rusmiljøene. Selv rapporterte trendpanelet at de mest åpenbare sosiale- og helsemessige konsekvensene av kokainbruk er utagerende atferd, sinne og overgrepssproblematikk i tillegg til psykiske plager som depresjon. Også flere av informantene i foksugrupper tok opp uro, amper stemning og utagerende atferd som et resultat av særlig bruken av «crack kokain». Kokain rangeres nå på plass nr. 2 når det gjelder hvilke rusmidler som oppgis av Føre Var sine kilder å gi størst sosiale og helsemessige konsekvenser, etter alkohol, men foran både cannabis og heroin.

TABELL 9

ECSTASY/MDMA

AGGREGERT DIFFERANSE

APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	13
TILGJENGELIGHET	15
INTERESSE	2
AGGREGERT DIFFERANSE	30

Ecstasy/MDMA

MDMA/Ecstasy er et rusmiddel som virker både sentralstimulerende og hallusinogent. Rusvirkningen kan beskrives som oppkvikkende, og gir forsterkede sanseinntrykk samt en følelse av eufori og velvære (Rusinfo.no). Effekten avhenger av virkestoff og konsentrasjon, men kan også variere fra person til person. Betegnelsen ecstasy brukes om en rekke beslektede stoffer, der MDMA (3,4-metylendioksimetamfetamin) er det mest brukte. Virkningen kommer etter 30-60 minutter og varer i fire til åtte timer, og kan komme til uttrykk gjennom store pupiller, økt kroppstemperatur og hjerterytme, kvalme, brekninger og forvirringstilstand. Ecstasy/MDMA kan gi søvnproblemer, humørsvingninger, depresjon, angst, paranoia og hukommelsestap (Rusopplysningen.no).

Tendensen for ecstasy/MDMA i perioden april-september 2024 viste en økende tendens i bruk og tilgjengelighet, mens interesseindikatorerne viste en stabil tendens. Samlet ga dette en aggregert differanse på 30 (tabell 9).

Bruk

Rundt halvparten av Trendpanelet kjente til bruk av ecstasy/MDMA i perioden april –september 2024, og de rapporterte om en liten økning i bruk samlet sett, mens det i gruppen «Uteliv» ble rapportert om en betydelig økning i bruk sammenlignet med perioden før.

Den vanligste inntaksmåten var å svelge ecstasy/MDMA, men det ble også sniffet. Ecstasy/MDMA ble oftest kombinert med alkohol. Det ble rapportert få helsemessige og sosiale konsekvenser forbundet med ecstasy/MDMA-bruk, der det ble nevnt så handlet det først og fremst om psykiske plager og faren for adulterasjon – dvs. at tablettene er iblandet et annet virkestoff. Det vanligste slanguttrykket var «Molly» og så «X/Ex» og «Knips».

Pris på ecstasy/MDMA oppgis til å være rundt kr. 200,- til 250,- pr. pille eller kr. 900,- til kr. 1.000,- pr. gram.

I underkant av halvparten av nøkkelpersonene i skole rapporterte at de kjente til bruk av ecstasy/MDMA blant elevene de fulgte opp denne gangen, og de rapporterte om en stabil tendens.

Urinprøvesvar fra fengslene viste få funn på ecstasy/MDMA siste periode, mens analysesvar fra både Helse Bergen v/MBF og Oslo Universitetssykehus viste økning.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en betydelig økning i både antall beslag og beslaglagt mengde av ecstasy/MDMA i perioden april til september 2024. Tilsvarende rapporterte Kripos om en økning i antall beslag mens beslaglagt mengde gikk noe ned.

Fengselet hadde få beslag og små mengder beslaglagt.

Trendpanelet rapporterte om liten økning i tilgjengelighet av ecstasy/MDMA, og det var i gruppen "uteliv" man hovedsaklig fant økningen i tilgjengelighet.

Interesse

Med unntak av Rusinfo.no som hadde en liten nedgang i antall henvendelser på ecstasy/MDMA hadde de øvrige kildene; BA og BT og Google Trends en økning i treff på ecstasy/MDMA sist periode.

TABELL 10
RITALIN/DEXETRIN
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	6
TILGJENGELIGHET	0
INTERESSE	3
AGGREGERT DIFFERANSE	9

Ritalin/Dexetrin

Ritalin og Dexedrin er reseptbelagte medikamenter med sentralstimulerende effekt som brukes i behandling av ADHD. De har også en oppkvikkende effekt, og brukes for å få ekstra energi for eksempel i forbindelse med eksamen og lignende og for å forsterke eller dempe virkningen av andre rusmidler (Rusopplysningen).

Virkestoffet i Ritalin er metylfenidat mens virkestoffet i Dexedrin er dekstroamfetamin, som også er det medikamentet som brukes i substitusjonsbehandling for amfetaminavhengighet.

Bruk

Rundt halvparten av Trendpanelet kjente til bruk av Ritalin i perioden april –september 2024, og de rapporterte om en stabil bruk samlet sett. Alle grupper i trendpanelet kjenner til bruk av Ritalin i sin omgangskrets/miljø. Når det gjaldt Dexedrin var det få i Trendpanelet som kjente til dette, men de som gjorde det tilhørte utelukkende gruppen «Risiko/etablert rusmiljø».

Den vanligste inntaksmåten var å svelge både Ritalin og Dexedrin, men også injisering og sniffing ble nevnt for Dexedrin. Det vanligste slanguttrykket for Ritalin var «ritta/rita», mens det ikke ble rapportert noe på Dexedrin. Heller ikke pris eller sosiale og helsemessige konsekvenser ble oppgitt.

Analysesvar fra Oslo Universitetssykehus viste en sterk økning på prøver hvor bruk av Ritalin/Dexedrin ble påvist. Helse Bergen v/MBF sine analyser viste stabilitet.

Data fra Apotekerforeningen viste at salget av Ritalin/Dexedrin var stabilt sist periode.

Tilgjengelighet

Hverken tolletat eller Kripas registrerte beslag av Ritalin/Dexedrin siste halvår. Det samme var tilfellet for fengselet.

Trendpanelet rapporterte om stabil situasjon i tilgjengeligheten.

Interesse

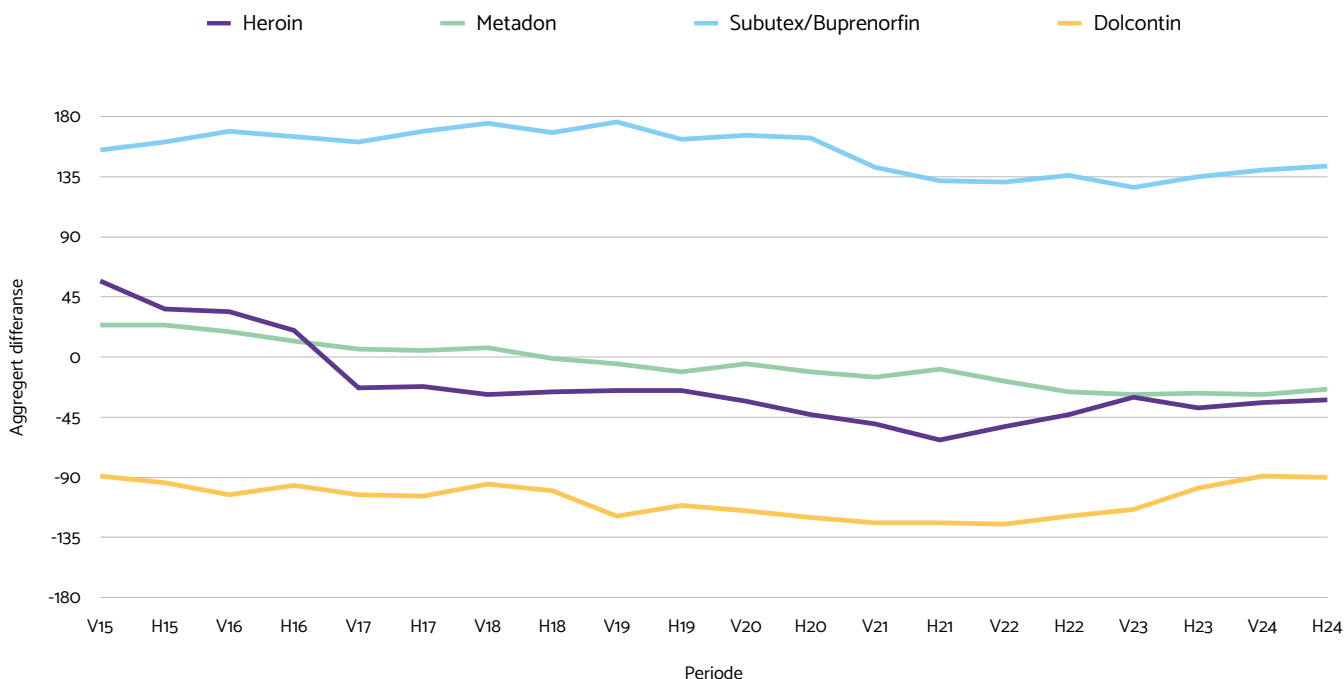
Rusinformatjonen hadde en betydelig økning i antall henvendelser på Ritalin/Dexedrin siste halvår mens Google Trends hadde en liten nedgang. BA og BT hadde få eller ingen treff.

Opioider

(Heroin, metadon, Subutex, Buprenorphine, Dolcontin)

Opioider har vært brukt i årtusener til rus og smertelindring og er i dag fortsatt de viktigste legemidlene i smertebehandling. De fleste opioider virker bedøvende og angstdempende med kvalme og forstoppelse som vanlige bivirkninger, og høye doser kan gi sløvhets og eufori. De fleste rusgivende opioidene regnes som narkotika. Opioider flest er sterkt vanedannende. Toleranse for opioider både oppstår og forsvinner fort, slik at dosen må økes betydelig ved hyppig bruk, men reduseres igjen etter kun et par dagers avhold. Dette gir høy risiko for feildosering etter pauser fra jevnlig bruk. Opioidavhengige får i dag tilbud om lovlige opioider i legemiddelassistert rehabilitering (LAR), siden risikoen for tilbakefall og overdose er høy ved brått avbrudd. Opioider virker sentraldempende, og overdose kan føre til pustestans. Risikoen er størst ved bruk av opioider som aktiverer opioidreseptorene fullstendig, som for eksempel morfin, diacetylmorfin (heroin), metadon eller fentanyl (Rusopplysningen). Opioider foreskrevet av lege står ellers bak en økende andel av overdoser i Norge (Gjersing og Amundsen, 2022). De siste tallene fra FHI ([Narkotikautløste dødsfall 2023 - FHI](#)) viste ellers at heroin var årsak til de fleste dødsfallene i Vestland i 2023, etterfulgt av syntetiske opioider.

FIGUR 8 - LANGTIDSTRENDER - OPIOIDER 2015 - 2024

I årene 2002 til 2006 var det en stabil trend for heroin. Fra 2007 til 2010 var den økende, mens det fra 2011 har vært en nedadgående trend fram til den flatet ut i 2017. I årene med pandemi gikk heroindentensen noe ned, mens den nå kan se ut til å være på vei opp til pre-covidnivå. Subutex/buprenorfin hadde i perioden 2002- 2018 en økende trend, deretter flatet den ut før den så gikk noe nedover igjen. De siste tre-fire årene har Subutex/buprenorfin hatt en stabil trend. Metadon har hatt en svak nedadgående trend siden 2013 mens Dolcontin-trenden har steget litt de siste tre årene etter en lang nedadgående trend (figur 8).

TABELL 10
HEROIN
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	-2
TILGJENGELIGHET	-6
INTERESSE	10
AGGREGERT DIFFERANSE	2

Heroin

Heroin fremstilles fra opiumsvalmuen, der det viktigste virkestoffet er morfin, som har en dempende effekt på sentralnervesystemet og gir en smertestillende og bedøvende rus. Virkningen kommer raskt etter inntak og varer fra fire til tolv timer. Heroin kan være spesielt giftig og overdoser er hyppig rapportert.

I perioden april-september 2024 var tendensen stabil for heroin både når det gjaldt bruk og tilgjengelighet, mens det var en liten økning i interesse. Samlet ga det en aggregert differanse for heroin på 2 (tabell 10).

Bruk

I underkant av en 1/3-del av Trendpanelet kjente til bruk av heroin i egen målgruppe, og samlet rapporterte de om en stabil tendens. Det var nesten utelukkende gruppen «Risiko-/etablert rusmiljø», som kjente til bruk av heroin. Heroin rangerer nå på 7. plass over de mest brukte rusmidlene, etter alkohol, cannabis, kokain, anabole steroider, ketamin og amfetamin. Mest vanlige inntaksmåte ble rapportert å være injisering, med røyking som nest mest vanlige måte. Heroin kombineres oftest med benzodiazepiner eller «piller», men amfetamin nevnes også. De vanligste slanguttrykkene for heroin var «Minus», «dop» og «H» ifølge informantene. Få informanter i Trendpanelet har oppgitt pris, men noe avhengig av renhet/styrke ser det ut til at prisen lå på rundt kr. 1.200,- til 1.600,- pr. gram.

Både Oslo Universitetssykehus og Helse Bergen v/MBF rapporterte om et stabilt antall positive prøver for heroin sist periode sammenlignet med perioden før.

Helse Bergen registrerer heroinbruk under diagnosegruppe F11; Psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser som skyldes bruk av opiater. Behandlingsdata viste at det var en stabil tendens mht. pasienter som hadde opiater som hoveddiagnose ved oppstart utredning/behandling.

Brukerrommet rapporterte om nedgang i antall injeksjoner satt med heroin denne perioden, også antall injeksjoner med opiater var stabilt.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde få beslag av heroin denne perioden.

Kripos hadde en nedgang i antall beslag, og også beslaglagt mengde heroin gikk betydelig ned. Antallet beslag som Kripos gjorde av fellesgruppen gruppen «Opiater» var stabilt, mens den beslaglagte mengden økte betydelig.

Fengselet hadde i siste periode kun ett beslag og en liten mengde heroin som ble beslaglagt.

Trendpanelet rapporterte om en stabilitet i tilgjengelighet på heroin.

Interesse

Antall treff på søk på heroin på hjemmesidene til BA og BT samt treff på Google Trends og henvendelser til Rusinfo.no viste alle en betydelig oppgang i perioden april – september 2024. Alle interessekildene hadde få treff på opiater.

Konsekvenser av heroinbruk

Heroin ligger på 3. plass sammen med cannabis over hvilke rusmidler som forårsaket mest helse og sosiale konsekvenser, bak alkohol og kokain. Det er først og fremst dårlig økonomi og dårlig fysisk helse samt overdosefare som nevnes.

TABELL 11

METADONAGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	1
TILGJENGELIGHET	-1
INTERESSE	4
AGGREGERT DIFFERANSE	4

Metadon

Metadon brukes ved behandling av opioidavhengighet. Metadon har lignende egenskaper som heroin, ved at det demper abstinenssymptomer, og trangen til inntak av heroin og andre opioider reduseres (www.helsedirektoratet.no).

Tendensen for metadon var stabil sist periode, både når det gjelder bruk, tilgjengelighet og interesse. Samlet ga det en aggregert differanse på 5 (tabell 11).

Bruk

8 av 33 i trendpanelet kjente til bruk av metadon, og de fleste tilhørte gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». Det ble rapportert en liten nedgang i bruk. Den vanligste måten å innta metadon var å drikke den, men noen rapportert også at metadon injiseres. Det meldes ikke om slanguttrykk for metadon, heller ikke er det noen som oppgir pris.

Positive analysesvar ved Helse Bergen v/MBF på metadon fra urinprøver hos pasienter mistenkt for inntak av rusmidler i helseregionen var stabil, mens positive analysesvar på rusmidler fra blod- urin og spyttprøver hos bilførere mistenkt for påvirket kjøring i Vest Politidistrikt tatt ved OUS viste en økning sammenlignet med forrige periode.

Data fra fengselet viste at det ikke var positive urinprøver på metadon sist periode.

Apotekerforeningen rapporterte at salg av metadon var stabilt i perioden april-september 2024 sammenlignet med halvåret før.

Brukerrommet rapporterte om stabilt antall injeksjoner satt med metadon.

Tilgjengelighet

Gruppen «Risikomiljø/Etablert miljø» i trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet av Metadon denne perioden sammenlignet med forrige.

Tolletaten hadde ikke beslag av Metadon, det hadde heller ikke fengselet.

Interesse

Søk på Metadon i Rusinfo.no viste en økning i henvendelser på Metadon. De øvrige interessekildene hadde få eller ingen treff.

TABELL 12

SUBUTEX/ BUPRENORFIN

AGGREGERT DIFFERANSE

APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	5
TILGJENGELIGHET	0
INTERESSE	-2
AGGREGERT DIFFERANSE	3

Subutex/Buprenorfin (Subutex, Buprenorphine)

Buprenorfin er et syntetisk opioid og er bl.a. virkestoffet i preparatene Subutex, Buprenorphine og Suboxone, som brukes i LAR-behandling (www.felleskatalogen.no). Subutex og Buprenorphine er synonympreparater. Suboxone inneholder like mye av virkestoffet buprenorfin, som de to andre buprenorfinpreparatene, men er også tilsatt nalokson i hensikt å redusere mulighetene for injisering av preparatet.

I perioden april - september 2024 var det en stabil tendens i bruk, tilgjengelighet og interesse når det gjelder Subutex/Buprenorfin, med en aggregert differanse på 3 (tabell 12).

Bruk

I underkant av en femtedel av trendpanelet kjente til bruk av Subutex/Buprenorfin, dette var hovedsakelig fra gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». De rapporterte om stabil bruk. Få av informantene rapporterte på pris. Tilsvarende var det også relativt få som nevnte slanguttrykk, men det som peker seg ut er «sub». Mest brukte måte å innta Subutex/Buprenorfin på ble rapportert å være å svelge/legge det under tungen, deretter å injisere.

Antall prøvesvar fra Helse Bergen v/MBF var stabilt, mens data fra Oslo Universitetssykehus viste en fordobling i antall prøver med funn av Subutex/Buprenorfin.

Urinprøver tatt i fengsel viste en oppgang sist periode sammenlignet med forrige periode.

Data fra Apotekerforeningen viste at det ikke var noen endring når det gjaldt salg av Subutex/Buprenorfin.

Data fra Brukerrommet viste at antallet injeksjoner satt med Subutex/Buprenorfin gikk betydelig ned sist periode.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde dette halvåret ikke beslag av Subutex/Buprenorfin.

Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet.

Interesse

Tall fra Rusinfo.no viste en nedgang i antall henvendelser vedrørende Subutex/Buprenorfin denne perioden sammenlignet med oktober 2023 - mars 2024.

BA og BT og Google Trends hadde få eller ingen treff på Subutex og Buprenorfin siste periode.

TABELL 13
DOLCONTIN
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	-1
TILGJENGELIGHET	0
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	-1

Dolcontin

Dolcontin er morfintabletter med lang virketid. Medikamentet brukes mot sterke smerter, særlig ved kreftsykdom. Dolcontin brukes i legemiddelassistert rehabilitering (LAR).

Det var en stabil tendens for Dolcontin i perioden april – september 2024, med en aggregert differanse på -1 (tabell 13).

Bruk

Få av informantene i trendpanelet kjente til bruk av Dolcontin i sitt miljø, og de som kjente til det, tilhørte gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». De rapporterte om en liten økning i bruk. Inntaksmåten var først og fremst å svelge, noen rapporterte injisering. Det er for få kilder som oppgir pris til at det kan beregnes. Slanguttrykket som vanligvis har blitt brukt er «Dolcis/dolciser», og dette nevnes også denne perioden.

Antall prøver med positivt utslag på Dolcontin ved både Oslo Universitetssykehus og Helse-Bergen v/MBF var stabil.

Data fra Apotekerforeningen viste en nedgang i salg av Dolcontin siste halvår sammenlignet med halvåret fra oktober 2023 - mars 2024.

Tilgjengelighet

Tollvesenet hadde ingen beslag på Dolcontin. Det er også denne gangen kun Trendpanelet som har data på tilgjengelighet, og de rapporterte om stabil tilgjengelighet på Dolcontin.

Interesse

Rusinfo.no hadde noen få treff på Dolcontin denne perioden, mens hverken BA eller BT hadde det. Google Trends viste en sterk økning i antall treff sammenlignet med forrige periode.

Andre opioder

Føre Var spør spesifikt om bruk av ulike smertestillende opioider med formål å oppnå ruseffekt. Det er flere i Trendpanelet som rapporterer om bruk av denne typen medikamenter. 6 av 33 trendpanellister rapporterer at de kjenner til bruk av «andre morfinpreparater», hvorav de fleste kommer fra gruppen «Risiko/etablert rusmiljø».

Virkestoffet **tramadol** finnes i medikamenter som Tramadol[®], Nobligan[®] og Tramagetic[®] og er et opioidanalgetika som brukes mot moderate akutte og kroniske smerter (Legemiddelhandboka). Svært få av informantene i trendpanelet kjente til bruk av tramadol siste halvår. Tramadol ble hovedsakelig rapportert brukt i gruppen «Risiko-/etablert miljø».

Indikasjonene for bruk av **oksykodon** (Oxycodone[®], Oxycontin[®] og OxyNorm[®]) er sterke smerter spesielt i forbindelse med kreft (Felleskatalogen). 5 av informantene kjente til bruk av oksykodon, også her var disse hovedsakelig gruppen «Risiko-/etablert miljø».

Fentanyl er et opioid som er rundt 100 ganger mer potent enn morfin. Det har vært på markedet siden 1960-tallet som injeksjonspreparat for bruk i anestesi. Fentanyl finnes også som depotplaster for bruk som smertelindring ved kronisk smerte (spesielt hos kreftpasienter) (legemiddelhandboka.no). Fentanyl finnes i Norge som depotplaster (Durogesic[®] og Fentanyl[®]), injeksjonsvæske, neseppray og tablett.

Føre Var rapporterte fentanyl som ett nytt rusmiddel brukt i Bergen i 2013. I 2017 var det 7 informanter som rapporterte om bruk av fentanylpreparater. Denne perioden var det 5 informanter som rapporterte kjennskap til rusmiddelet. Flere informanter har oppgitt at det kan være lett å forveksle sterk heroin med fentanyl.

Av øvrige syntetiske opioider er det bl.a. kjent at **nitazener**⁴ har vært i omløp i Bergen de siste årene, og Føre Var etterspør slik bruk mer systematisk. Vi har imidlertid få treff på dette. Høsten 2024 gikk det ut et nasjonalt varsel om farene forbundet med bruk av nitazener etter en økning i antallet dødsfall etter 2021.

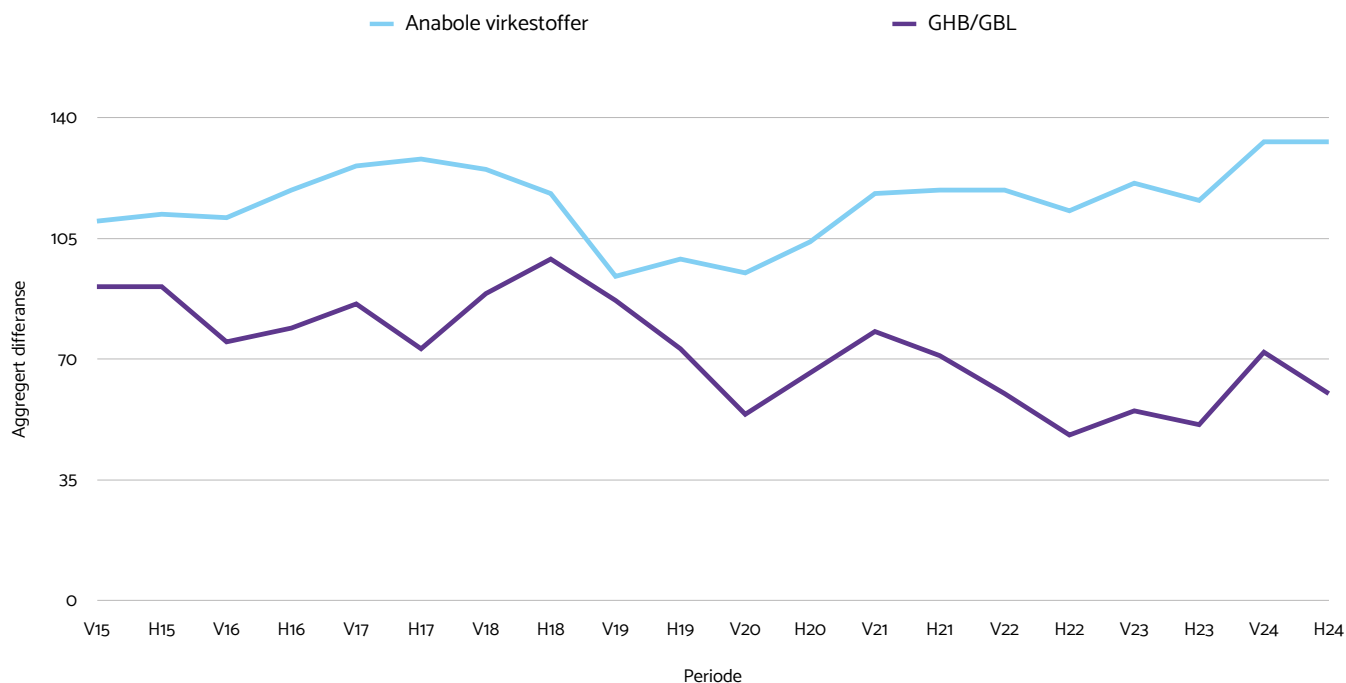
4 Nitazener er et syntetisk opioid som er flere ganger sterkere en fentanyl.

Andre medikamenter og syntetiske stoffer

(Anabole virkestoffer, GHB/GBL, Xanor/Ksalol, diazepam, Rivotril, Lyrica)

Langtidstrenden for anabole virkestoffer/dopingpreparater var økende i perioden 2002 til 2014, før den så stabiliserte seg. I likhet med en del andre rusmidler påvirket nedstengingen av Norge under Covid 19-pandemien også tilgangen på anabole virkestoffer slik man ser av figur 9, men de siste årene har tendensen igjen vært svakt økende. GHB/GBL hadde en stabil trend fram til 2008. Fra 2009 var trenden økende, men med variasjoner halvår for halvår, før den i 2018 falt igjen (figur 9). I starten av perioden med Covid 19-pandemien ble det rapportert en økende tendens, hvor GHB/GBL ble opplyst å være et erstatningsrusmiddel for andre, mindre tilgjengelige rusmidler. I årene etter har trenden vært fallende, men med noen halvårlige variasjoner.

FIGUR 9 - LANGTIDSTRENDER - ANABOLE VIRKESTOFFER OG GHB/GBL 2015 - 2024

TABELL 14

ANABOLE VIRKESTOFFER

AGGREGERT DIFFERANSE

APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	5
TILGJENGELIGHET	-2
INTERESSE	-3
AGGREGERT DIFFERANSE	0

Anabole virkestoffer

Anabole virkestoffer brukes ofte som dopingpreparater og er en samlebetegnelse på syntetiske stoffer med muskelbyggende effekter. Det finnes ulike typer av disse preparatene. Noen er anabole steroider og inneholder testosteron, mens andre inneholder andre hormoner. Virkninger og bivirkninger av bruk varierer etter innholdsstoff og inntaksmåte. Bruk av anabole virkestoffer er ofte forbundet med å «bygge kropp» for å ta seg bedre ut til sommeren eller for å «reparere» kroppen etter nedbrytingen som har skjedd som følge av bruk av rusmidler.

Våren 2024 var det en økende tendens for anabole virkestoffer. Denne siste perioden var tendensen stabil i bruk, tilgjengelighet og interesse med en aggregert differanse på 0 (tabell 14).

Bruk

I underkant av en 1/3-del av Trendpanelet kjente til bruk av anabole steroider/ dopingpreparater i sitt miljø, og hovedvekten var fra gruppen «Risikomiljø/etablert rusmiljø». Trendpanelet rapporterte samlet om en økning i bruk. Inntaksmåten ble også denne gangen rapportert å være gjennom injisering først og fremst, deretter å svelge preparatet. Det er få som har nevnt bruk av anabole steroider i kombinasjon med andre spesifikke rusmidler eller rapportert helsemessige og sosiale konsekvenser som følge av bruk. Slanguttrykk som ble brukt var først og fremst «Bol», men også «roids» og «testo» gikk igjen. Få informanter har oppgitt prisen.

Få nøkkelpersoner i skolene kjenner til bruk av anabole steroider.

Apotekerforeningen hadde en stabil tendens når det gjaldt salg av anabole virkestoffer. Det var ikke påvist anabole virkestoffer i analyser fra fengselet eller i data fra OUS eller Helse Bergen v/MBF.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en nedgang i antall beslag og beslaglagt mengde siste periode sammenlignet med perioden fra oktober 2023 til mars 2024.

Kripos hadde ingen beslag denne perioden heller, det hadde heller ikke fengselet.

Trendpanelet rapporterte om en liten økning i tilgjengelighet på anabole steroider. Få nøkkelpersoner i skole kjente til at anabole virkestoffer var tilgjengelig.

Interesse

Antall henvendelser til Steroideprosjektet ved Oslo Universitetssykehus som gjaldt anabole virkestoffer viste en liten nedgang sammenlignet med halvåret før.

Både Rusinfo.no og BA oppga få henvendelser og treff på anabole virkestoffer sist periode, mens registrerte treff på Google Trends viste en nedgang. BT hadde en økning i treff på anabole virkestoffer april - september 2024 sammenliknet med perioden før.

TABELL 15
GHB/GBL
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	-1
TILGJENGELIGHET	-12
INTERESSE	1
AGGREGERT DIFFERANSE	-12

GHB/GBL

GHB (gammahydroksybutyrat) er et dempende stoff som er enkelt å framstille, som pulver eller i flytende form. Vanligste inntaksmåte og dose er å drikke en kork, og virkningen inntreer i løpet av 15-30 minutter. Det er liten forskjell mellom vanlig rusdose og overdose. GBL (gammabutyrolacetone) er et konsentrat av GHB. Når GBL tynnes med basisk væske omdannes det til GHB. Et inntak av GBL, som raskt omdannes til GHB i kroppen, gir en sterkere og mer uforutsigbar rus. Rusvirkningen av GHB/GBL ligner effekten av alkohol (www.helsedirektoratet.no).

Aggregert differanse høsten 2024 når det gjelder GHB/GBL var på -12 slik vi ser av tabell 15.

Bruk

Ca. 1/3-del av trendpanelet kjente til bruk av GHB/GBL i perioden april – september 2024, med en overvekt fra gruppen «Risikomiljø/etablert rusmiljø». Trendpanelet rapporterte at det var en liten økning i bruk, og det var først og fremst innen gruppen «uteliv» at dette ble rapportert. Her må det legges til at antallet respondenter i gruppen som kjenner til bruk av GHB/GBL i utelivet er noe lavt, så det må tas med noe forbehold. Trendpanelet oppga at GHB/GBL i all hovedsak drikkes. Få kilder rapporterte på pris denne gangen, mens pris tidligere gjerne har vært rundt kr. 600,- pr. dl. eller kr. 200,- pr. kork. Det vanligste slanguttrykket for GHB/GBL var «Kork», men også «vann» og «mongo-vann» ble brukt.

Oslo Universitetssykehus hadde en nedgang i antall prøver som påviste funn av GHB/GBL.

Svært få blant nøkkelpersoner i skole kjente til bruk av GHB/GBL i elevmassen.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en nedgang i både antall beslag og beslaglagt mengde GHB/GBL i perioden april-september 2024.

Kripos hadde en nedgang i antall beslag mens det var en økning i beslaglagt mengde sist periode.

Fengselet hadde ingen beslag sist periode.

Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet på GHB/GBL.

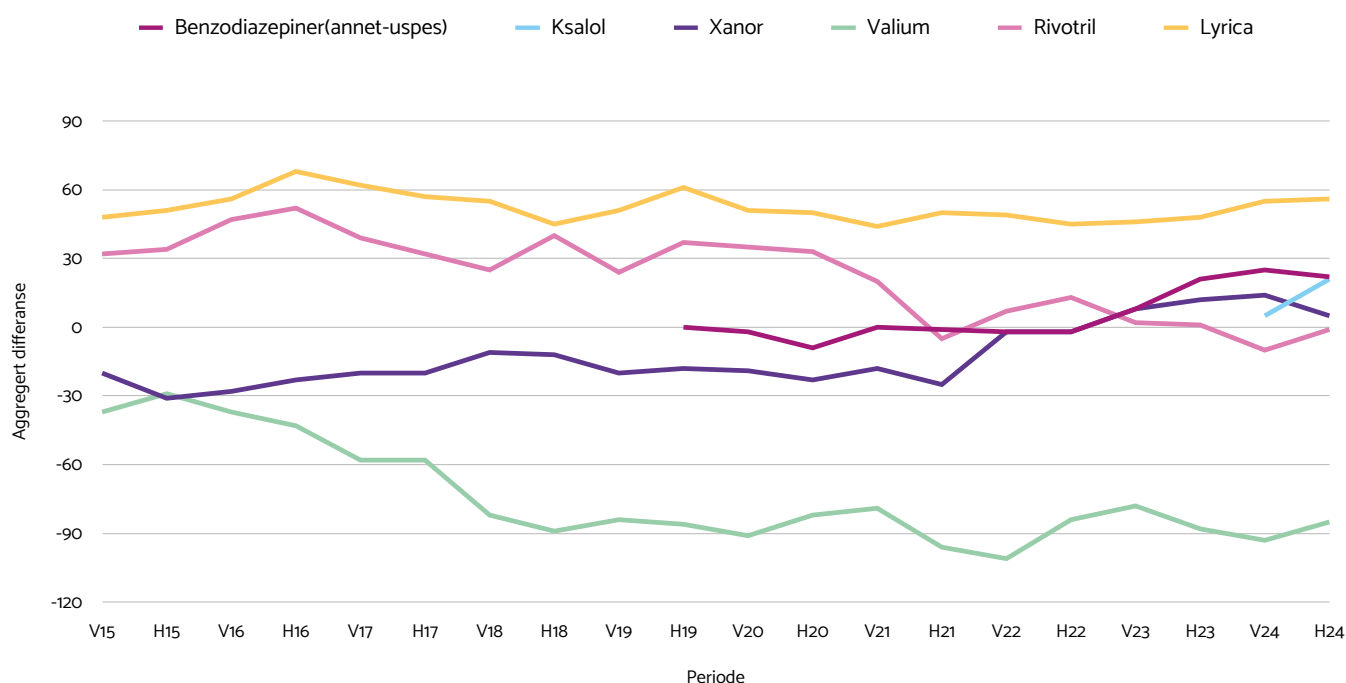
Interesse

Rusinfo.no hadde ingen henvendelser om GHB/GBL denne perioden. Når det gjelder de øvrige interessekildene; BA, BT og Google Trends så var det få treff og en stabil tendens sammenlignet med forrige periode.

Benzodiazepiner og Lyrica

Benzodiazepiner er legemidler hvor den terapeutiske virkningen i hovedsak er beroligende, angstdempende, søvnfremmende, krampestillende eller muskelavslappende. Inntak av større mengder kan gi rus. De mest kjente benzodiazepiner er diazepam (Valium, Vival, Stesolid), oxazepam (Sobril, Alopam), klonazepam (Rivotril), alprazolam (Xanor og Ksalol) og flunitrazepam (Flunipam). Det er utbredt misbruk av alle disse medikamentene. I noen miljøer er det vanlig å kombinere benzodiazepiner med andre rusmidler, både for å oppnå en sterkere rus og/eller dempe bivirkninger av annen rusmiddelbruk. Slik bruk øker faren for overdose (www.fhi.no). Lyrica®, med virkestoffet pregabalin, er et antiepilepticum med smertestillende og dempende effekt. Lyrica kan gi ruseffekt, særlig i kombinasjon med opioider.

FIGUR 10 - LANGTIDSTRENDER - BENZODIAZEPINER OG LYRICA 2015 - 2024

Valium, med virkestoffet diazepam hadde en stabil trend fra Førre Var startet rusmiddeltrendovervåkingen i 2002, men har hatt en nedadgående trend som så har flatet ut de siste årene. Etter en økende trend fram til rundt 2008 sank Xanor-trenden fram til 2015. Deretter var den stabil fram til høsten 2021 og har etter dette økt noe. Vi presenterer for første gang tendensen på Ksalol i denne rapporten. Ksalol har samme virkestoff som Xanor, alprazolam, og det vil være interessant å følge utviklingen av disse to benzodiazepinene, og om Ksalol i noen grad vil erstatte Xanor. Trenden for Rivotril har ligget stabilt siden 2016 men hadde en sterk reduksjon i perioden rundt nedstengingen på grunn av pandemien, og er fremdeles på omtrent samme nivå. Trenden for Lyrica var økende fra overvåkingen startet i 2010 og frem til 2017 og har etter det hatt en stabil trend. Gruppen uspesifiserte benzodiazepiner har en svakt økende trend siden vi startet overvåkingen av denne samlekategorien i 2019 (figur 10).

TABELL 16
XANOR
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	-2
TILGJENGELIGHET	-7
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	-9

Alprazolam (Xanor og Ksalol)

Xanor

Xanor, med virkestoffet alprazolam, er legemiddel som har en dempende effekt på sentralnervesystemet. Indikasjon for bruk er behandling av panikksyndrom (www.felleskatalogen.no).

Tendensen for Xanor i perioden april - september 2024 viste en relativt stabil tendens med en aggregert differanse på -9 (tabell 16).

Bruk

Noe under en 1/3-del av informantene i Trendpanelet kjente til bruk av Xanor, flest i gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». Trendpanelet rapporterte om en stabil bruk. Inntaksmåten var først og fremst å svelge, deretter å injisere. Få har rapportert pris. Det var få slanguttrykk som ble oppgitt brukt denne gang, men tradisjonelt har «Stolper» vært brukt om Xanor.

Prøvesvar ved Oslo Universitetssykehus OUS og Helse Bergen v/MBF viste begge en stabil tendens i antall prøver med funn av virkestoffet i Xanor sammenliknet med perioden før.

Tall fra Apotekerforeningen viste en liten nedgang i salg av Xanor sammenliknet med forrige periode.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde en liten nedgang i beslaglagt mengde Xanor, mens antall beslag var stabilt.

Fengselet hadde denne gangen nedgang i både antall beslag og mengde beslag av Xanor.

Trendpanelet rapporterte om stabil tilgjengelighet.

Interesse

Antallet henvendelser til Rusinfo.no var stabil, mens det var få eller ingen treff på Xanor i BA, BT og Google Trends.

Ksalol

Ksalol er ikke et medikament som brukes legalt i Norge, men smugles inn hovedsakelig fra Serbia. Det har samme virkestoff som Xanor; alprazolam. På linje med andre benzodiazepiner er det ofte brukt i kombinasjon med alkohol og opiater først og fremst, og de brukes for å dempe og forsterke effekten av andre rusmidler og for å behandle psykiske plager.

Med bakgrunn i at få kilder foreløpig har rapportert på Ksalol velger Førre Var så langt ikke å presentere aggregert differanse på Ksalol. Det vi imidlertid kan rapportere på er følgende: i underkant av 1/3-del av trendpanelet kjente til bruk av Ksalol i sin omgangskrets/miljø. I all hovedsak dreide dette seg om personer i gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». De rapporterte om en økning i bruk i sin omgangskrets/miljø, og den vanligste inntaksmåten var å svelge, men

både sniffing og injisering ble nevnt. Få av personene i trendpanelet oppga pris, men informasjonen tyder på at prisen ligger på rundt kr.15,- til 20,- pr. pille eller kr. 300,- pr. brett. Slanguttrykk for Ksalol henspeler ofte på fargen, og er kalt «Blå» eller «små blå».

Trendpanelet rapporterte også om en økning i tilgjengelighet på Ksalol. Tolletaten hadde få beslag, men en betydelig økning i beslaglagt mengde.

Rusinformasjonen registrerer undervirkestoffet alprazolam som også finnes i Xanor, så dette er registrert under Xanor. Både BA og BT hadde får oppslag om Ksalol siste halvår, mens Google Trends hadde en markert oppgang av søk på Ksalol.

TABELL 17
VALIUM/DIAZEPAM
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	9
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	8

Diazepam (Valium/Stesolid/Vival)

Valium/Stesolid/Vival er synonympreparater med virkestoffet diazepam. Indikasjon for bruk er nevroser og psykosomatiske tilstander preget av angst, fobier, uro, spenning og aggresjon (www.felleskatalogen.no).

Bruk og interesse for Valium/diazepam i perioden april-september 2024 var stabil, mens det var en liten økning i tilgjengelighet. Samlet gir dette en aggregert differanse på 8 (tabell 17).

Bruk

1/3-del trendpanelet kjente til bruk av diazepam-preparatene/Valium, og de oppga samlet at bruken var stabil. Flere fra gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø» enn i de andre to gruppene kjente til bruk i eget miljø. Valium og andre benzodiazepiner ble gjerne kombinert med alkohol og opiat, og de ble hovedsakelig svelget, deretter injisert og sniffet.

Apotekerforeningen rapporterte ingen endring for Valium/diazepam siste periode.

Også Helse Bergen v/MBF og Oslo Universitetssykehus rapporterte at tendensen var stabil sist periode for antall prøver for substanser med virkestoffet diazepam.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde et stabilt antall beslag av diazepam/Valium siste periode mens beslaglagt mengde av viste en sterk økning sammenlignet med halvåret før.

Fengselet hadde ingen beslag, mens trendpanelet rapporterte om en økning i tilgjengelighet på Valium.

Interesse

Det var også i denne perioden få treff eller ingen treff i både BA, BT og Google Trends mens Rusinfo.no hadde en stabilitet i antall henvendelser om Valium/diazepampreparater.

TABELL 18
RIVOTRIL
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	3
TILGJENGELIGHET	2
INTERESSE	4
AGGREGERT DIFFERANSE	9

Klonazepam (Rivotril)

Rivotril er et muskelavslappende, beroligende og angstdempende legemiddel med virkestoffet klonazepam. Rivotril brukes til behandling av epilepsi og kramper (www.felleskatalogen.no).

Samlet aggregert differanse for bruk, tilgjengelighet og interesse for Rivotril viste en relativt stabil situasjon med en aggregert differanse på 9 i perioden april-september 2024, sammenlignet med perioden oktober 2023 – mars 2024.

Bruk

1/3-del av trendpanelet kjente til bruk av Rivotril. Rivotril var først og fremst kjent i gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». Brukstendensen var stabil. Det mest vanlige var å svelge Rivotril, men noen informanter oppgir at både sniffing og injisering er vanlige inntaksmåter. Slanguttrykk som tradisjonelt har vært brukt er «Rivvo», dette nevnes denne gangen også, sammen med «rivisser» som de mest brukte. Pris var rundt kr. 20,- til 25,-/tablett.

Antall prøver med positive funn fra Helse Bergen v/MBF var stabil mens antallet prøver ved Oslo Universitetssykehus viste en liten økning.

Apotekerforeningen rapporterte om en stabil tendens i salg av Rivotril.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde få beslag av Rivotril i perioden april – september 2024, men den beslaglagt mengden gikk betydelig opp sammenlignet med siste halvår.

Fengselet hadde ingen funn denne perioden, mot 18 funn sist periode.

Trendpanelet oppga at tilgjengeligheten var stabil.

Interesse

Antall henvendelser til Rusinfo.no vedrørende Rivotril siste periode ble fordoblet, men søk på de øvrige interessekildene; Google Trends, BA og BT viste få teller ingen treff.

TABELL 19
LYRICA
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	3
TILGJENGELIGHET	-1
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	1

Pregabalin (Lyrica)

Lyrica er et legemiddel som inneholder virkestoffet pregabalin og tilhører en gruppe legemidler som brukes for å behandle epilepsi, nevropatisk smerte og generalisert angstlidelse (GAD) hos voksne (www.felleskatalogen.no).

Den aggregerte differansen slik den framkommer i tabell 19 viser 1, altså en stabil tendens det siste halve året.

Bruk

Rundt 1/5-del trendpanelet kjente til bruk av Lyrica innenfor egen målgruppe, dette er nesten utelukkende innenfor gruppen «Risikomiljø-/etablert rusmiljø». De meldte om en stabilitet i bruk. Lyrica blir først og fremst svelget. Få av trendpanellistene rapporterte på pris og slanguttrykk.

Oslo Universitetssykehus rapporterte om en liten økning i antall prøver som var positiv for Lyrica denne perioden, mens Helse Bergen v/MBF meldte om en stabilitet.

Apotekerforeningen rapporterte om en stabil situasjon når det gjelder salg av Lyrica.

Tilgjengelighet

Tolletaten hadde ingen beslag i denne perioden.

Trendpanelet rapporterte om stabilitet i tilgjengelighet for Lyrica den siste perioden.

Interesse

Rusinfo.no rapporterte om få treff og en liten nedgang i antallet henvendelser på Lyrica denne perioden. Søk i de øvrige mediekildene; Google Trends, BA og BT, viste ingen treff

TABELL 20

BENZODIAZEPINER USPESIFISERT
AGGREGERT DIFFERANSE
APRIL - SEPTEMBER 2024

	SKÅR
BRUK	-2
TILGJENGELIGHET	1
INTERESSE	-2
AGGREGERT DIFFERANSE	-3

Benzodiazepiner uspesifisert

Føre Var jobber med å få mer spesifikke data fra noen kilder som pr. i dag registrerer bruk og tilgjengelighet av benzodiazepiner uspesifisert. Det er imidlertid flere kilder som kun registrerer funn av benzodiazepiner under samlekategori, og Føre Var har derfor valgt å overvåke også en «oppsamlingskategori» av gruppen benzodiazepiner, men hvor selve virkestoffet da altså ikke er kjent.

Bruk

Behandlingsdata fra Helse Bergen viste at det var en liten nedgang mht. pasienter som hadde avhengighet av benzodiazepiner som hoveddiagnose ved oppstart utredning/behandling. Urinprøvesvar fra fengselet viste en stabilitet i antallet positive prøver på virkestoffer i benzodiazepiner.

Tilgjengelighet

Tolletaten meldte om ett beslag siste periode, mens den beslaglagte mengden gikk litt opp sammenlignet med perioden før.

Kripos, som registrerer de ulike virkestoffene under den generiske termen benzodiazepiner, hadde en liten nedgang i antall beslag, mens den beslaglagte mengden var stabil siste periode sammenlignet med oktober 2023 – mars 2024.

Interesse

Rusinfo.no hadde en nedgang i antall treff på benzodiazepiner uspesifisert sist periode, det samme hadde BA, men her var det få treff. Også i BT og Google Trends var det få treff.

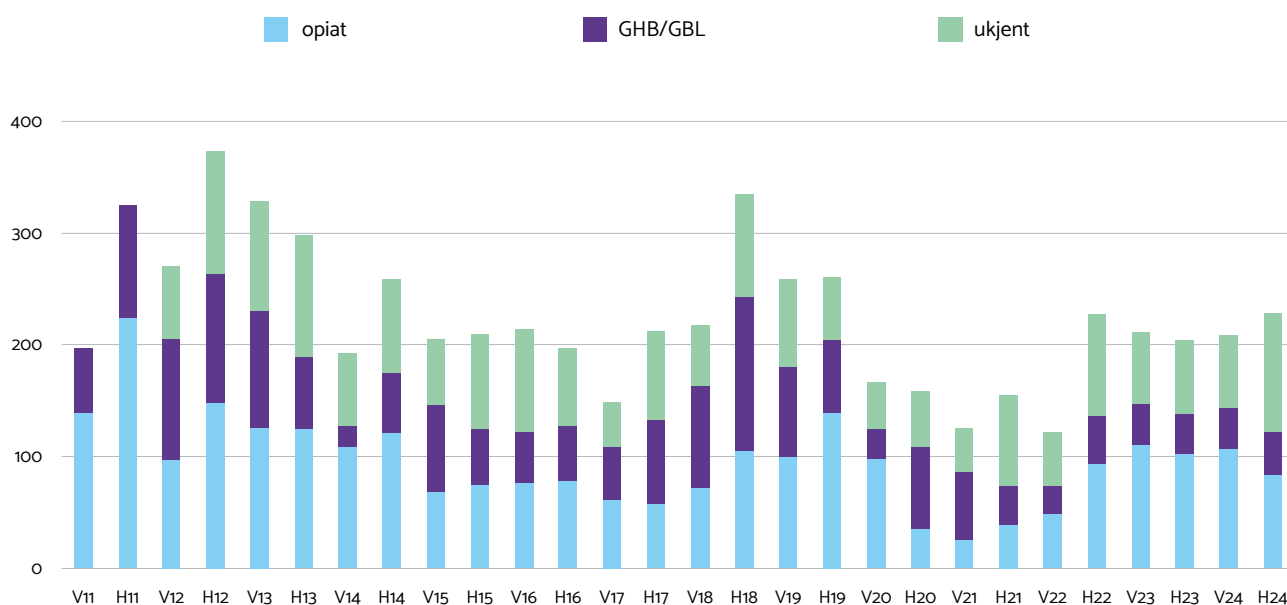
KONSEKVENSER AV RUSMIDDELBRUK

En del informasjon som innhentes til Føre Var er relatert til rusmiddelbruk, men sier ikke noe spesifikt om de enkelte rusmidlene. Det er likevel en type data som kan belyse rusmiddelsituasjonen mer generelt og konsekvenser av rusmiddelbruk. Noen slike data presenteres her.

Overdoseutrykninger og overdosedødsfall

Akuttmedisinsk seksjon (AMK), Helse Bergen hadde 102 overdoseutrykninger sist periode. Antallet overdoseutrykninger viste en liten økning sammenlignet med siste halvår, totalt var det 228 utrykninger, mot 209 halvåret før. Fra april - september 2024 ble det registrert 83 utrykninger relatert til bruk av opiat, mot 106 halvåret før. I den samme perioden ble det registrert 39 GHB/GBL-relaterte overdoseutrykninger, mot 37 halvåret før. AMK registrerte også at det var 106 overdoseutrykninger der rusmiddeltype var ukjent, mot 66 i halvåret før (figur 11). Det er altså nå flest utrykninger der rusmiddelet er ukjent. I følge AMK vil det alltid hefte en del usikkerhet til hvilke substanser som er årsak til utrykningen, basert på hvor mye informasjon innringer ønsker eller kan dele. Skiftet kan være uttrykk for tilfeldig variasjon, på den annen side opplyser AMK at situasjonen i Vågsbunnen er langt mer uoversiktlig enn før og at det kan være mørketall på utrykninger grunnet crack kokain.

FIGUR 11 - ANTALL OVERDOSEUTRYKNINGER I BERGEN 2011 - 2024

Den nasjonale statistikken over narkotikautløste dødsfall for 2023 viste en økning (FHI, 2024). Totalt var det 388 dødsfall, hvorav Vestland topper statistikken sammen med Oslo, med 59 registrerte dødsfall, hvorav 39 var fra Bergen. For Vestland sin del var dette det høyeste antallet dødsfall siden registreringen startet i 1996. Heroin, etterfulgt av syntetiske opioider var årsaken til de fleste dødsfallene i Vestland, her er det forskjeller mellom fylker (FHI, 2024).

Utdeling av brukerutstyr

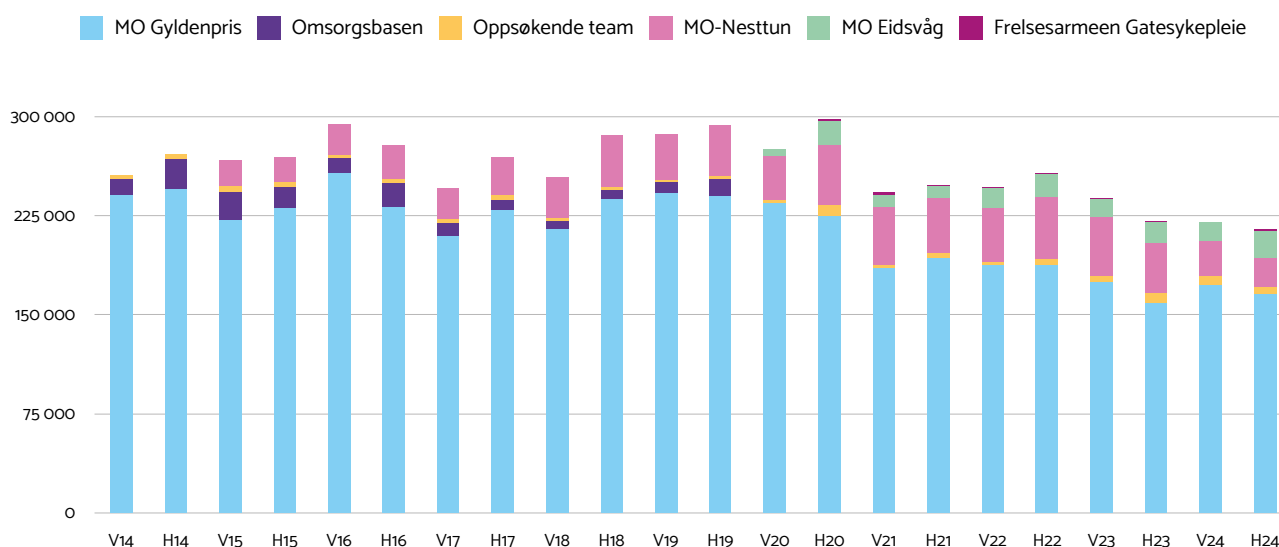
Heroin, amfetamin, anabole virkestoffer/dopingpreparater og et utvalg medikamenter blir ofte injisert. For å redusere blodbåren smitte, deles det ut injeksjonsutstyr til aktuelle brukergrupper. Heroin kan røykes, og det er en inntaksmåte som både reduserer overdosefare og smitterisiko. Røykefolie er utstyr som brukes ved denne inntaksmåten. Mengden injeksjonsutstyr og folie som brukes, kan være indikatorer på rusmiddelbruk i Bergen. Med bakgrunn i dette, innhentes data fra instanser som deler ut sprøyter, kanyler (spisser) og folie.

Det totale antallet utdelte kanyler i Bergen siste halvår var i underkant av 215.000, noe som var en liten nedgang sammenlignet med halvåret før. Det er fremdeles MO-senteret Gyldenpris som deler ut mest utstyr til injeksjoner; i perioden april – september 2024 delte de ut nesten 166.000 pakker med kanyler, en nedgang på rundt 7000 kanyler.

Også MO-senteret på Nesttun rapporterte en reduksjon i utdelte kanyler, fra om lag 25.000 våren 2024 og til 21.000 i denne perioden. Kirkens Bymisjon delte ut nær 6000 kanyler denne perioden, mot litt over 7000 i forrige periode, mens MO-senteret på Eidsvåg registrerte en økning, de delte ut om lag 20.500 kanyler siste periode mot 14.000 i forrige periode. Også Frelsesarmeens gatesykepleie delte ut flere kanyler og sprøyter siste halvår; 1347 mot 714 halvåret før.

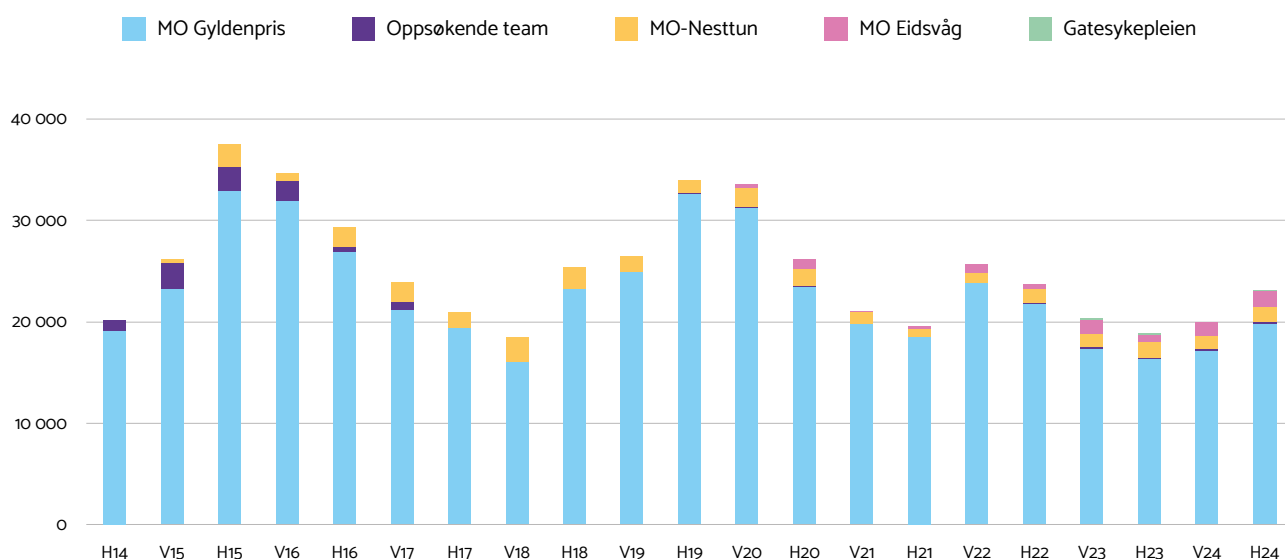
Nedgang i antallet utdelte kanyler vil sannsynligvis ha sammenheng med at Huset Bergen deler ut rent brukerutstyr. Førre Var jobber med å hente ut statistikk på dette.

FIGUR 12 - **ANTALL UTDDELTE KANYLER I BERGEN** 2012 – 2024

Alle de tre MO-sentrene i Bergen samt Oppsøkende team v/Kirkens Bymisjon og Gatesykepleien til Frelsesarmeen deler ut røykefolie. MO-senteret Gyldenpris startet utdelingen høsten 2011, Oppsøkende team våren 2012, MO-senteret Nesttun i juli 2014 og MO-senteret Eidsvåg i september 2019. Gatesykepleien i Frelsesarmeen startet utdeling av røykefolie i slutten av juni 2023.

FIGUR 13 - ANTALL UTDILT RØYKEFOLIE I BERGEN 2014 – 2024

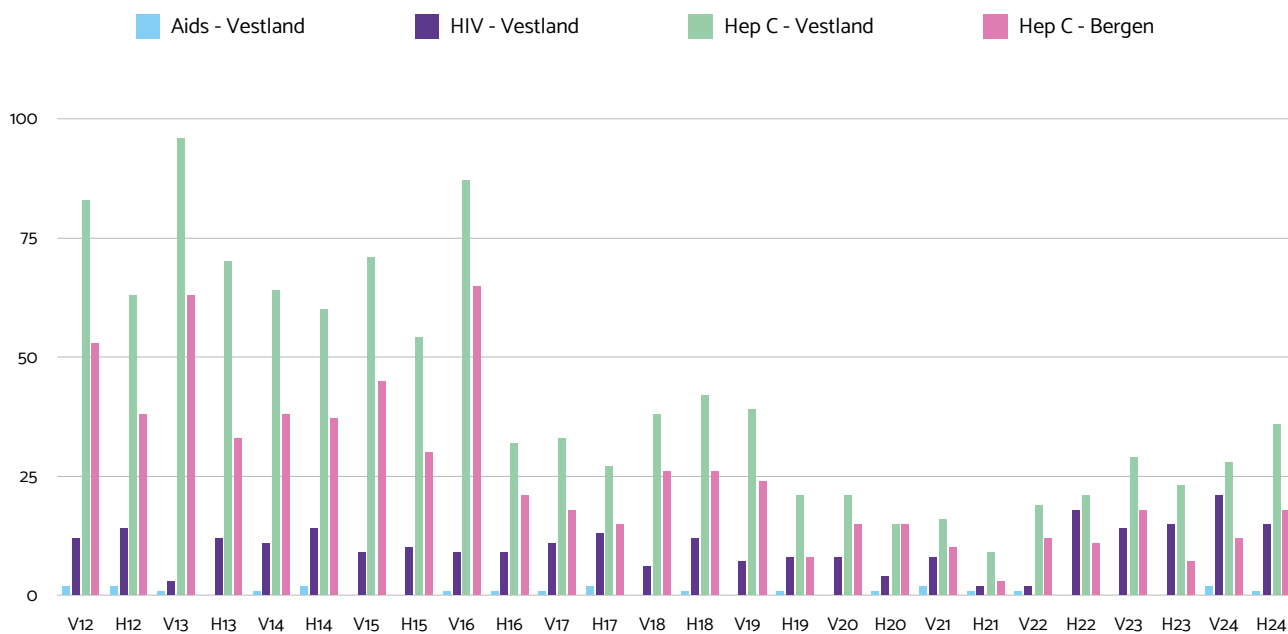
Totalt ble det utdelt i overkant av 23.000 stk. røykefolie i perioden april – september 2024, mot rundt trett oppunder 20.000 i perioden oktober 2023 – mars 2024. (Figur 13). Røykefolier kommer normalt i pakker på 5, og det er antallet folier som framkommer av statistikken. Siste halvår delte MO-senteret Gyldenpris ut 19.720 røykefolier, mot 17.081 halvåret før. Sammenlignet med Gyldenpris er tallene for MO-sentrene på Nesttun, i Eidsvåg og Oppsøkende team v/Kirkens Bymisjon små når det gjelder utdeling av røykefolier. Nesttun delte ut 1.505 røykefolier siste halvår mot 1305 halvåret før, mens Oppsøkende team delte ut 200 mot 227. MO-senteret Eidsvåg delte ut 1590 sist periode mot 1320 i perioden oktober 2023 – mars 2024. Gatesykepleien v/Frelsesarmeen sin statistikk viser 130 utdelte røykefolier mot 24 halvåret før.

I løpet av det siste året har noen lavterskel tjenester begynt å dele ut glasspiper til røyking av crack kokain, men vi har foreløpig ikke fått tilgang til denne statistikken.

Smittsomme sykdommer

Ifølge Folkehelseinstituttets registreringer (MSIS) ble 15 personer diagnostisert med hiv i Vestland fylke i perioden april – september 2024, mens det var 21 personer sist periode. En person i Vestland fikk diagnosen aids, mot 2 personer i perioden oktober 2023 – mars 2024. 36 personer fikk diagnostisert hepatitt C i Vestland, en økning på 8 sammenlignet med perioden oktober 2023 – mars 2024. Halvparten, 18, av de hepatitt C-smittede var hjemmehørende i Bergen, (figur 14).

FIGUR 14 - AIDS, HIV, HEPATITT C - ANTALL DIAGNOSTISERTE 2012 – 2024

APPENDIKS

Appendiks 1

Analysetableller

Få av datakildene som benyttes i Føre Var er direkte sammenlignbare, derfor brukes en "felles analyseenhet", en såkalt trendverdi, slik at en kan trekke ut mønstre, sammenhenger og motsetninger fra de ulike kildedataene. De følgende tabellene sammenfatter de ulike indikatorene, slik at mønstre for de enkelte rusmidlene kan identifiseres. Tabell 21 (hovedtabell) inneholder materiale fra sekundærdata, medieovervåkning, nøkkelpersoner i skole og trendpanel.

Analysetablellene inneholder verdier på en skala fra minus to til pluss to, og tallene angir ulike tendenser for hvert av rusmidlene fra forrige halvårsperiode til nåværende halvårsperiode. Tallet -2 indikerer en sterk nedgang, tallet -1 indikerer en gradvis nedgang. Hvis det ikke foreligger noen endring, markeres dette med tallet 0. Tallet 1 indikerer en gradvis oppgang og 2 indikerer en sterk oppgang.

SKALA FOR BESLAG, PRØVER, INTERNETTSIDER OG HJELPETELEFONER

2	sterk økning dvs. fra +75 % og oppover
1	gradvis økning dvs. fra +25 % til +74 %
0	ingen endring dvs. fra +24 % til -12 %
-1	gradvis nedgang dvs. fra -13 % til -37 %
-2	sterk nedgang dvs. fra -38 % og nedover

SKALA FOR BEHANDLINGSDATA

2	sterk økning dvs. alt fra +30 % og oppover
1	gradvis økning dvs. alt mellom +29 % til +10 %
0	ingen endring dvs. alt mellom +9 % til -9 %
-1	gradvis nedgang dvs. alt mellom -10 % til -29 %
-2	sterk nedgang dvs. fra -30 % og nedover

SKALA FOR ALKOHOLSALG

2	sterk økning dvs. fra +11 % og oppover
1	gradvis økning dvs. fra +5 % til +10 %
0	ingen endring dvs. fra +4 % til -4 %
-1	gradvis nedgang dvs. fra -5 % til -10 %
-2	sterk nedgang dvs. fra -11 % og nedover

SKALA FOR TRENDPANEL OG NØKKELPERSONER I SKOLE

2	gjennomsnittet ligger fra 2.3 og nedover
1	gjennomsnittet ligger mellom 2.4 og 2.6
0	gjennomsnittet ligger mellom 2.7 og 3.3
-1	gjennomsnittet ligger mellom 3.4 og 3.6
-2	gjennomsnitt fra 3.7 og oppover

Skala for tallmateriale under 5

Når begge tall er 5 eller mindre, markeres dette med tegnet * bak oppgitt tendens.

Når tallmaterialet er 5 eller mindre, brukes ikke sterke endringer (-2 eller +2).

Da brukes kun gradvis økning markert med 1*, ingen endring med 0* og gradvis nedgang med -1*.

Dersom tallmaterialet går fra 0 til 0, markeres dette med tegnet "-".

Endres tallmaterialet kun med 1, utgjør dette ingen endring = 0*.

Vekting av kildene

Informasjonskildene blir kategorisert og vektet avhengig av hvor pålitelige de er med henblikk på å indikere tilgjengelighet og bruk av rusmidler. Størst vekt gis til data med klare indikasjoner på faktisk bruk av rusmidler. Kildene har følgende vekting:

Størst vekt (x4) er gitt data fra alkohol- og lokale apoteksalg og Trendpanel (brukstrender).

Nest størst vekt (x3) er gitt beslag fra tolletaten, tester fra fengsel og Oslo Universitetssykehus og Helse Bergen, Akuttposten, Trendpanel (tilgjengelighet) og nøkkelpersoner fra skole (brukstrender).

Medium vekt (x2) er gitt data fra Rusinfo.no, behandlingsdata fra Helse Bergen, regionale apoteksalg, regionale polititall, data fra Brukerrommet og nøkkelpersoner fra skole (tilgjengelighet).

Minst vekt (x1) er gitt data fra fengsel (beslag), medier og lave forekomster av funn, uavhengig av kildeopphav (funn som er markert med stjerne i tabellen).

Oppdeling av "aggregert differanse"

For å få et mer detaljert bilde av hva som ligger bak de vektete trendverdiene i tabell 21 (Hovedtabell), deles den aggregerte differansen inn i tre kategorier: bruk, tilgjengelighet og interesse. Bruk dekker kildene brukstrender fra Trendpanel og Nøkkelpersoner skole, prøver fra fengsel, OUS og MBF, behandlingsdata og alkoholsalg. Tilgjengelighet baseres på tilgjengelighetstrender fra Trendpanel og Nøkkelpersoner skole, antall og mengde beslag fra toll og fengsel. Interesse/bekymring bygger på kildene Rusinfo.no, Steroideprosjektet, Google Trends, Bergensavisen og Bergens Tidende.

Det lages et skjema for hvert rusmiddel, der en tar utgangspunkt i enkeltkildenes trendverdi (se tabell 21). Denne verdien multipliseres med kildens vektete endringsverdi. Tallet en da kommer fram til summeres for alle kildene sortert under henholdsvis bruk, tilgjengelighet og interesse. Hvert rusmiddel får da en verdi for bruk, en verdi for tilgjengelighet og en verdi for interesse som samlet vil tilsvare totalverdien, dvs. den verdien som benevnes aggregert differanse i tabell 21.

Se høstens hovedtabell 2024:

[Til hovedtabell](#)

Appendiks 2

Metodiske begrensninger
– sekundærdata

Dataene som benyttes i Føre Var er i stor grad indikatorer på tilgjengelighet og bruk av rusmidler, og gir ikke et mål på faktisk bruk. Det foreligger en del usikkerhet i datamaterialet, og årsakene kan være flere, for eksempel:

Tolletatens data tilknyttet beslag

Endringer i tolletatens arbeid og prioriteringer kan gi utslag fra måned til måned eller fra halvår til halvår. Dette kan få betydning for hvilke og hvor mange beslag som er gjort. Etatenes beslagstall sier ikke nødvendigvis så mye om hvilke mengder som kommer ut på markedet og blir brukt illegalt. I tillegg kan beslagstall påvirkes av lovendringer. Tilsvarende gjelder dette beslag fra Kripes.

Fengslenes beslag/testing

I samsvar med de ovenfor nevnte punktene, vil fengslenes egeninnsats innvirke på dataene. Kapasitet og ressurser til å fokusere på rusmiddelbruk i fengselet vil også kunne variere. I tillegg vil også de ulike stoffenes «lagringstid», dvs. hvor lenge stoffet kan spores i spyttprøver/urin, påvirke hvilke substanser som gir positive testresultat. Noen medikamenter kan ha ulike preparatnavn, men samme virkestoff, og kan derfor ikke skilles fra hverandre i urinanalyser, eksempelvis Subutex og Suboxone som begge inneholder buprenorfin.

MBF Helse Bergen

Mange opioider blir omdannet til morfin i kroppen og det er vanskelig å tolke hvilke stoffer som er inntatt. Heroin blir omdannet både til morfin og 6-monoacetylmorfin (6-MAM). 6-MAM påvist i urin er en spesifikk heroinmetabolitt, og brukt i denne kilden.

Alkoholsalg

Salgstallene dekker kun det Vinmonopolet, Bunnpris, Ringnes, Coop Hordaland og Hansa Borg selv selger. Data over alkoholsalg omfatter ikke legal eller illegal import, taxfreesalg eller hjemmebrygging/-brenning av alkohol.

Behandlingsdata

Behandlingsdata fra Helse-Bergen dekker antall diagnostisert med F10-F14 ved oppstart utredning/ behandling ved poliklinisk behandling og ved innleggelse i døgnhet. Antall registrerte tilfeller er ikke antall nye personer i utredning/behandling, men antall utredning/behandlingsstart. Pasienter kan ha flere oppstarter i utredning/behandling i løpet av en periode.

Appendiks 3

Datakilder som brukes i
Føre Var

Bergen kommune, Kontor

for skjenkesaker: Årlige data over antall salgs- og skjenkebevillinger, og antall utførte salgs- og skjenkekontroller i Bergen kommune.

Bunnpris, salgstall: Data over salg av øl, rusbrus, cider og svakvin til butikker i Bergen. Fratrukk for salgstall Hansa Borg og Ringnes

Ringnes Bryggerier, salgstall: Data over solgte enheter øl, cider og rusbrus.

Coop Hordaland, salgstall: Coop Hordaland er en dagligvarekjede i Bergen. Data over antall solgte enheter av øl, cider og rusbrus.

Hansa Borg Bryggerier AS, salgstall: Data over salg av øl, rusbrus, cider og svakvin til butikker, restauranter og utesteder i Bergen.

Helse Bergen,

Akuttmedisinsk seksjon [AMK], Ambulansetjenesten, antall overdoseutrykninger:

Ett på registrerte opioide overdoseutrykninger, ett på antall utrykninger til bevisstløse personer som har tatt GHB/GBL og ett på antall overdoser som følge av ukjent rusmiddel

Helse-Bergen, Avdeling for rusmedisin [AFR], F 10-19 diagnoser: antall nye utredninger/ behandlingsstarter i perioden hvor det settes diagnoser F10-F14.

Helse Bergen, behandlingsdata: Kilder fra Helse Bergen som rapporterer på primære og sekundære henvisninger henholdsvis knyttet personer bosatt i Bergen kommune og hele Helse-Bergen sitt opptaksområde, samt

antall pasienter og i ulike døgn og polikliniske behandlingsforløp, inklusiv LAR behandling.

Helse Bergen, Avdeling for medisinsk biokjemi og farmakologi [MBF]: Positive analysesvar på rusmidler fra urinprøver hos pasienter mistenkt for inntak av rusmidler i helseregionen.

Politiet: Innbringelse i drukkenskapsarresten og antall saker der fører er anmeldt for promillekjøring. Politiets registrerte overdosedødsfall.

Kripos antall beslag og beslaglagt mengde: Antall beslag og beslaglagt mengde av rusmidler.

Oslo Universitetssykehus, smittsomme sykdommer som hiv, aids og hepatitt

C: Data fra internettssidene til Folkehelseinstituttet, MSIS, legges til grunn for innhenting av hepatitt C, hiv- og aidssmitte. Det registreres antall nye diagnostiserte tilfeller hvert halvår. Antall nye hiv- og aidsdiagnoser registreres på fylkesnivå. Hepatitt C registreres både på fylkes- og kommunenivå.

Oslo Universitetssykehus: Positive analysesvar på rusmidler fra blod- urin og spyttprøver hos bilførere mistenkt for påvirket kjøring i Vest Politidistrikt.

Kirkens Bymisjon, Oppsøkende team, utdeling av sprøyter og røykefolie: En oppsøkende tjeneste som tilbyr helse- og sosialfaglige tjenester til mennesker med rusrelaterte lidelser. Teamet deler ut sprøyter, kanyler og røykefolie i Vågsbunnen, på midlertidige botilbud og i hjemmet.

Bergen kommune, MO-

Nesttun: Antall sprøyter, kanyler (sprøytespisser) og røykefolie som er delt ut til brukere av tiltaket.

Bergen kommune, MO-senter

Gyldenpris: Antall sprøyter, kanyler (sprøytespisser) og røykefolie som er delt ut til brukere av tiltaket.

Bergen kommune, MO-senter

Eidsvåg: Antall sprøyter, kanyler (sprøytespisser) og røykefolie som er delt ut til brukere av tiltaket.

Bergen kommune,

Brukerrommet: Injeksjoner satt i Brukerrommet.

Frelsesarmeens gatesykepleie:

Antall sprøyter, kanyler (sprøytespisser) som er delt ut til brukere av tiltaket.

Tollregion Vest-Norge,

Bergen regiontollsted, antall

og mengde beslag: Data fra tolletaten er sammensatt av antall og mengde beslag gjort i Bergen distriktstollsted og data fra andre tollregioner som rapporteres til tollregion Vest-Norge, avdeling Bergen, over antall beslag og mengde beslag. I hovedsak er dette beslag av postforsendelser som fortolles i Oslo eller ved ulike grenseoverganger.

Vinmonopolet, salgstall:

Data over salg av alkoholholdige varer ved utsalgsstedene i Bergen kommune.

Apotekerforeningen, salg av

medikamenter: Data over salg i Bergen.

Mediekilder

BA.no: Nettsiden til Bergenavisen. Kvantitativt søk på rusmiddelnavn.

BT.no: Nettsiden til Bergens Tidende. Kvantitativt søk på rusmiddelnavn.

Google Trends: Kvantitative søk på rusmiddelnavn.

K7 Bulletin: Studentavis for Norges Handelshøyskole. Utgis en gang i måneden i papir- og nettutgave. Kvalitative søk.

Motgift.no: Fagblad og internettside til Norsk Narkotikaforebyggende forening (NFF). Kvalitative søk.

Rus&samfunn (rus.no): Norsk nettside med fagstoff og debatter for aktører og engasjerte på rusfeltet. Kvalitative søk.

Studvest: Studentavis for Universitetet i Bergen. Utgis en gang i uken i papir- og nettutgave. Kvalitative søk.

Stoff: Studentavis i Bergen som utgis 4 ganger i semesteret.

Natt og Dag Bergen: Kvalitative søk nettutgaven, utkommer ca. månedlig.

Rusinfo.no (tidligere Rustelefonen), antall

henvendelser: En nasjonal hjelpetelefon, chatteside og SMS-tjeneste som svarer på spørsmål om rus. Data over antall henvendelser om rusmidler fra Hordaland.

Oslo Universitetssykehus, Steroideprosjektet, antall henvendelser:

Nasjonalt behandlings- og kunnskapsutviklingsprosjekt. Data over henvendelser fra helseregionen knyttet til anabole

Informanter

Trendpanel: Anonyme informanter, utvalgt på bakgrunn av deres ekspertkunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. De svarer på et spørreskjema hver sjettemåned og rapporterer om bruk, tilgjengelighet, helseskader, pris, slanguttrykk og lignende.

Nøkkelpersoner i skole (tidligere Kjentmenn): Ansatte ved ungdomsskoler i Bergen med spesialoppgaver knyttet til rusmiddelspørsmål. De svarer på et spørreskjema hver sjettemåned og rapporterer om bruk, tilgjengelighet, pris, funn av brukerutstyr og lignende.

Fokusgrupper/intervjuer: Både fagfolk og brukere med nær tilknytning til ulike miljøer som bruker mye rusmidler blir intervjuet, i grupper eller enkeltvis. Informasjon herfra inngår i de kvalitative dataene i rapporten, og beskrives i teksten som informanter eller fokusgruppe/gruppeintervju.

LITTERATUR

Edland-Gryt M. (2024). “At Least I Use Magnesium Before I Go Clubbing”: Health Perspectives, Risk Denial Techniques, Risk Balancing, and Edgework in Recreational Club Drug Use. *Qualitative Health Research*.0(0). <https://doi.org/10.1177/10497323241300044>

European Union Drugs Agency (EUDA) (2024). *European Drug Report 2024: Trends and developments*. EMCDDA. Publications Office of the European Union Lisbon. [European Drug Report 2024: Trends and Developments | www.euda.europa.eu](https://www.euda.europa.eu)

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2023). *EU Drug Market: Cannabis – In-depth analysis*. EMCDDA. Publications Office of the European Union Lisbon. https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cannabis_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2023). *Most recent data from the European Syringe Collection and Analysis Project Enterprise (ESCAPE): data explorer, analysis and key findings*. EMCDDA. Publications Office of the European Union Lisbon. https://www.emcdda.europa.eu/publications/data-factsheet/syringe-residues-analysis-data-escape-project_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2021). *New report highlights public health and social risks posed by synthetic cannabinoids in Europe*. EMCDDA. Publications Office of the European Union Lisbon. https://www.emcdda.europa.eu/news/2021/new-report-highlights-public-health-and-social-risks-posed-synthetic-cannabinoids-europe_en

Folkehelseinstituttet (FHI) (2024). Narkotikabruk i Norge. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/le/rusmidler-og-avhengighet/narkotikainorge/bruk-av-narkotika/narkotikabruk-i-norge/?term=>

Folkehelseinstituttet (FHI) (2024). Narkotikautløste dødsfall 2023. Folkehelseinstituttet. [Narkotikautløste dødsfall 2023 - FHI](#)

Gjersing, L. og Amundsen, E. (2022). Increasing trend in accidental pharmaceutical opioid overdose deaths and diverging overdose death correlates following the opioid prescription policy liberalization in Norway 2010–2018. International Journal of Drug Policy. Vol 108. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2022.103785>

Meld. St. 5 (2024 – 2025): Trygghet, fellesskap og verdighet. [Meld. St. 5 \(2024–2025\) - regjeringen.no](#)

Lauritzen, F. (2024). Attitudes and doping prevalence among Norwegian youth across exercise activities. Performance Enhancement & Health. 12(3). 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.peh.2024.100286>

Lecomte, T., Dumais, A., Dugrè, J. R., & Potvin, S. (2018) The prevalence of substance-induced psychotic disorder in methamphetamine misusers: A meta-analysis. Psychiatry Research. Vol. 268. 189-192. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.05.033>

Mounteney, J. (2009). Methods for providing an earlier warning of emerging drug trends. [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Bergen]. <https://core.ac.uk/download/pdf/30926319.pdf>

Norsk Riksringkasting (NRK) 2024, 19. juni). Her kan de skjenke 21 timer i døgnet. [Bergen kommune innfører nye skjenkereglene for alkohol - NRK Vestland](#)

Antidoping Norge (2024) Hva vet vi om SARM? Hentet fra 10. desember 2024. [SARM - hva vet vi? | Antidoping Norge](#)

Folkehelseinstituttet (FHI) (2024) Alkohol, metadon, benzodiazepiner. Hentet fra 5. desember, 2024. [Alkohol - FHI](#)
[Medikamentell behandling av opiatavhengighet - FHI](#)
Benzodiazepiner : [Søkeresultat - FHI](#)

Helsedirektoratet (2024). Weedensenteret. Hentet fra 5. desember 2024 <https://www.weedensenteret.no/>

KORUS (2024). Cannabis. Hentet fra 5. desember 2024 <https://korus.no/vare-fagomrader/cannabis>

Norsk Freakforum (2024). LSD. Hentet fra 5. desember 2024 freak.no

Oslo kommune (2024). RUSinfo. Fakta om alkohol, hallusinogene rusmidler, ketamin. Hentet fra 5. desember 2024
[Alkohol - Alt du trenger å vite om alkohol og alkoholbruk - Rusinfo](#)
[Hallusinogene rusmidler - Rusinfo](#)
[Ketamin - Rusinfo](#)

Oslo Universitetssykehus (2024) Amfetamin og metamfetamin, kokain. Hentet fra 5 desember 2024
[Amfetamin og metamfetamin - Oslo universitetssykehus HF](#)
[Kokain - Oslo universitetssykehus HF](#)

Rusopplysningen (2024). Alkohol, LSD, ketamin. Hentet fra 5. desember 2024

[Alkohol](#)

[LSD](#)

[Ketamin](#)

Felleskatalogen (2024), Buprenorfin, Xanor, klonazepam, okykodon, pregabalin, Hentet fra 5. desember 2024.

Bruprenorfin: [Medisin - Felleskatalogen](#)

[Xanor, Xanor Depot «Upjohn EESV» - Felleskatalogen](#)

Klonazepam: [Medisin - Felleskatalogen](#)

Oksykotin: [Medisin - Felleskatalogen](#)

Pregabalin: [Medisin - Felleskatalogen](#)

KORUS

Bergen

Heftets tittel:
Føre Var – 02/24

Forfattere: Else Kristin Utne Berg, Charlotte Nybråten, Ishak Celik og Birthe Møgster.

ISSN 1504 – 7741
© KORUS Bergen

Kompetansesenter rus - Bergen
Håkonsgaten 1
5015 Bergen

Telefon: 55 97 01 00
Område: Vestland
Hjemmeside: <https://korus.no/bergen>
Facebook: www.facebook.com/KorusBergen

Helsedirektoratet finansierer kompetansesenterets virksomhet.

Layout: Oscar Holcroft

Foto forside: UXBAL